Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra řízení

Diplomová práce

Metody výuky a motivace ke vzdělávání

Ivana Řasová

© 2011ČZU v Praze

Česká zemědělská univerzita v Praze | Provozně ekonomická fakulta

Katedra řízení | Akademický rok 2009/2010

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Ivana Řasová

obor Veřejná správa a regionální rozvoj nav.- Litoměřice

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZU v Praze čl. 17 odst. 2 určuje tuto diplomovou práci.

Název práce: **Metody výuky a motivace ke vzdělávání**

Osnova diplomové práce:

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Literární rešerše: Charakteristika základních pojmů - motivace, motivační proces, teorie motivace - různé přístupy, motivační jednání, faktory ovlivňující motivační chování.
4. Výsledky práce. Popis vybrané reálné organizace, zahrnující stručné ekonomické hodnocení, popis současné situace, dotazníkové šetření, analýzu zjištěných poznatků, zhodnocení, návrhy na zlepšení.
5. Závěr
6. Seznam použitých zdrojů
7. Přílohy

Rozsah hlavní textové části: 60 - 80 stran

Doporučené zdroje:

Bedrnová,E. - Nový, J. Psychologie a sociologie v řízení firmy. Praha: Prospektum, 1994
Bělohlávek, F. Osobní kariéra. Praha: Grada, 1994
Hron,J. Teorie řízení. Praha: ČZU 2007
Koubek,J. Řízení lidských zdrojů. Praha: Management Press, 2002
Mužík, J. Management ve vzdělávání dospělých. Praha: Eurolex Bohemia, 2004
Nakonečný, M. Motivace pracovního jednání a její řízení. Praha: Management Press, 1992
Růžička, J. a kol. Řízení profesní kariéry zaměstnanců. Praha: VŠE, 1993

Další literatura, časopisy a odborná periodika dle vlastního výběru studenta.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Bohumila Lhotská**

Termín odevzdání diplomové práce: duben 2011

L.S.

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
Provozně ekonomická fakulta

.....	.....
Vedoucí katedry	Děkan

V Praze dne: 15. 1. 2010

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Metody výuky a motivace ke vzdělávání" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 01.04.2011 _____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Bohumile Lhotské za odborné vedení při vypracování této práce, za poskytnuté informace, cenné rady a vstřícnost při vedení této diplomové práce.

Metody výuky a motivace ke vzdělávání

Methods of teaching and motivation to education

Souhrn

Diplomová práce se zabývá výukovými metodami a motivací ke vzdělávání. Vzdělávání je v současné době chápáno jako důležitý proces v rozvoji osobnosti člověka.

Teoretická část seznamuje s odbornými termíny z doporučené literatury.

Výzkumná část práce vychází z dotazníkového šetření, které bylo zaměřeno na pedagogy. Předmětem výzkumné části bylo zjištění používaných metod a motivačních prvků. Porovnávány jsou odpovědi učitelů všeobecně vzdělávacích předmětů, učitelů odborných předmětů a učitelů odborného výcviku. Druhá část dotazníkového šetření byla zaměřena na žáky střední školy ve věku 17 až 27 let.

Výsledky práce ukazují na nutnost posílit a rozšířit nabídku atraktivních metod ve vyučovacím procesu. Učební výsledky souvisí i s individuálním přístupem k žákovi, umožnit mu za pomoci systematické práce a úsilí dosáhnout úspěchu.

Klíčová slova: motivace, motiv, vzdělávání, metody vyučování, chování, žák, učitel, výuka, odborné vzdělávání

Summary

This thesis deals with teaching methods and motivation for education. Nowadays education is seen as an important process in the development of human personality.

The theoretical part introduces with technical terms from the recommended literature.

The research part is based on a questionnaire survey, which was focused on teachers. The object of research was to determine the used methods and motivational factors. The responses of teachers of general subjects, teachers of vocational subjects and

vocational training teachers arecompared. The second part of the questionnaire was focused on 17-27 years old student sof secondary school.

The results of thesis show the need to strengthen and expand the range of attractive methods in the teaching process. Learning outcomes are connected with an individual approach to student, to enable him to achieve success through systematic work and effort.

Keywords: motivation, motive, education, teaching methods, behaviour, student, teacher, teaching, vocational training

OBSAH

1. ÚVOD 10
2. CÍL PRÁCE A METODIKA 11
2.1. CÍL PRÁCE 11
2.2. METODIKA 11
3. LITERÁRNÍ REŠERŠE 12
3.1. CHARAKTERISTIKA ZÁKLADNÍCH POJMŮ 12
3.1.1. Motivace 12
3.1.2. Chování 16
3.1.3. Učení 18
3.1.4. Historie metod 19
3.1.5. Pojetí výukové metody 26
3.1.6. Současnost 28
4. VÝSLEDKY PRÁCE 30
4.1. POPIS VYBRANÉ ORGANIZACE 30
4.2. DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ 33
4.3. ANALÝZA ZJIŠTĚNÝCH POZNATKŮ 35
4.3.1. UČITELÉ VŠEOBECNĚ VZDĚLÁVACÍCH PŘEDMĚTŮ 35
4.3.2. Výukové metody 36
4.3.3. Používané pomůcky 38
4.3.4. Evaluace 41
4.3.5. Sociální prostředí 42
4.3.6. Motivační prvky 43
4.3.7. Odborná kvalifikace 44
4.4.1. UČITELÉ ODBORNÝCH PŘEDMĚTŮ 46
4.4.2. Výukové metody 47
4.4.3. Nejčastěji používané pomůcky 48
4.4.4. Evaluce 51
4.4.5. Sociální prostředí 52
4.4.6. Motivační prvky 53
4.4.7. Odborná kvalifikace 53
4.5.1. UČITELÉ ODBORNÉHO VÝCVIKU 55

4.5.2. Výukové metody ... 56
4.5.3. Nejčastěji používané pomůcky ... 57
4.5.4. Evaluace ... 60
4.5.5. Sociální prostředí ... 60
4.5.6. Motivační prvky ... 61
4.5.7. Odborná kvalifikace ... 62
4.6.1. ŽÁCI ... 64
4.6.2. Výukové metody ... 65
4.6.3. Nejčastěji používané pomůcky ... 66
4.6.4. Sociální prostředí ... 68
4.6.5. Motivační prvky ... 69
4.6.6. Koláč radosti ... 71
4.7. ZHODNOCENÍ, NÁVRHY NA ZLEPŠENÍ ... 72
5. ZÁVĚR ... 74
6. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ ... 76
7. PŘÍLOHY ... 78
7.1. Seznam zkratek ... 78
7.2. Seznam obrázků ... 78
7.3. Seznam tabulek ... 78
7.4. Seznam grafů ... 79
7.5. Vzor dotazníku ... 81

1. ÚVOD

Problematika vzdělávání je důležitým faktorem nejen pro rozvoj osobnosti člověka, ale i pro budování moderní ekonomické společnosti. Ve vývoji vzdělávání v poslední době zaznamenáváme zvýšený zájem o tuto problematiku, i když vzdělávání stále nepatří mezi preferované obory. Vzdělávání můžeme charakterizovat jako množinu znalostí, kterou uplatňujeme při řešení a jednání v zaměstnání, v rodině a v různých životních situacích. V současné době spatřujeme na trhu práce nedostatek jak špičkových nadaných odborníků, tak i řemeslníků. Náročnost přípravy na vzdělávání je a zůstane složitým problémem. Je tedy v zájmu učitelů a převážně rodiny a žáka samotného, jak přistoupí k jeho řešení.

Jedním z nejdůležitějších prvků, který vede ke zvýšenému zájmu o určitou činnost a především vzdělanost je motivace. Motivace je velmi důležitý faktor, který na nás působí při výkonu povolání a společenském způsobu života. Pro žáky je důležitá zejména osobnost učitele. Jednou z největších motivací pro žáka zůstává pochvala a kladné hodnocení jeho aktivit ze strany učitele. Účinná motivační výuka zkvalitňuje vztah žáků k vzdělávání i sebevzdělávání. Podporuje lepší spolupráci s pedagogy i spolužáky. Správně motivuje žáky pro dosažení požadovaných výkonů.

Práce je zaměřena na ověřování nových metod výuky tzv. aktivního učení, které předpokládají maximální zapojení žáka do vyučovacího procesu. Ve školách jsou zaváděny školní vzdělávací programy, které nabízejí přehled výukových metod, ze kterých si učitel může vybrat vhodnou metodu pro danou látku. Záleží na učiteli, kterou metodu upřednostní. Touto cestou hledá učitel způsob, jak žáky zaujmout, motivovat a přesvědčit je o důležitosti vzdělávání. Jeho úkolem je zjistit, čeho chtějí v životě dosáhnout - aspirace, snaha o sebeuplatnění, vyniknutí, jak jsou ctižádostiví, na čem jim záleží, co je pro ně důležité, jaký je jejich žebříček hodnot, vzor a ideál.

Diplomová práce se snaží aspekty problematiky analyzovat a objasnit. Výsledky této práce budou využity pro potřeby zkoumaného subjektu a jejich využití předpokládá zlepšení příprav pedgogů na jednotlivé vyučovací hodiny.

2. CÍL PRÁCE A METODIKA

2.1. CÍL PRÁCE

Cílem diplomové práce je na základě dotazníkového šetření zjistit na Střední škole stavební a technické v Ústí nad Labem současný stav využívání různých pedagogických postupů ve vzdělávání. Mezi tyto postupy jsou zahrnuty zejména metody výuky a používané způsoby motivace k učení.

2.2. METODIKA

Při zpracování diplomové práce bylo stěžejním bodem nutné identifikování dané problematiky, následné zamyšlení a výsledné stanovení cíle a navržení postupu.

Byly použity tyto metody zkoumání:

Metoda: studium dokumentů - pro shromáždění informací a studijního materiálu bylo čerpáno ze studia odborné literatury (viz seznam použitých zdrojů)

Metoda: pozorování přímá - probíhala ve třídách Střední školy stavební a technické v Ústí nad Labem a na pracovištích odborného výcviku. Sledovalo se chování žáků a učitelů na základě vnímání zraku a sluchu.

Metoda: pozorování nepřímá - bylo využito dotazníkového šetření učitelů a žáků a osobních rozhovorů s pedadagogy a žáky.

Dotazníková metoda - byla prováděna za pomoci dotazníků, kde bylo využito otevřených, polootevřených a uzavřených otázek. Dotazníky byly vytvořeny ve dvou verzích pro pedagogy a žáky.

Rozhovory - nestandardizované a standardizované s odborníky na danou problematiku (psycholog, ředitelé škol, školní inspektor)

Techniky zpracování dat - základem bylo kvantitativní třídění dat a údajů.

V závěru práce je využito analýzy dotazníkového šetření, interpretace výsledků a celkové zhodnocení spojené s návrhy na zlepšení.

3. LITERÁRNÍ REŠERŠE

3.1. CHARAKTERISTIKA ZÁKLADNÍCH POJMŮ

3.1.1. Motivace

MOTIVACE - termín motivace je odvozen z latinského slova "moveo", hýbám, a vyjadřuje přeneseně hybné síly chování, jeho činitele.[1]

Motivací člověka rozumíme soubor činitelů představujících vnitřní hnací síly jeho činnosti, které, které usměrňují jeho jednání a prožívání. Motivace integruje a organizuje celkovou psychickou a fyzickou aktivitu jedince směrem k vytčenému cíli. Motivace souvisí s celkovým postavením a úlohou člověka ve společnosti, s jeho činností i s jeho osobností. Každé cílevědomé jednání člověka je jednáním motivovaným.[2]

VĚDOMÁ MOTIVACE - vědomě se člověk může snažit o určitou kariéru.

NEVĚDOMÁ MOTIVACE - nevědomou motivací je někdy míněno, že jedinec má nevědomou potřebu a vědomě hledá nevědomí cíl.[3]

PROCES MOTIVACE - procesem motivace rozumíme zaměření a aktivaci jednotlivce k určité činnosti.[4]

Proces motivace má dvě složky:

1. direktivní - zaměřující motivované chování k určitému cíli

2. dynamogenní - aktivující vznik a udržování určité energie motivovaného chování[5]

ZDROJE MOTIVACE - motivaci člověka vytvářejí skutečnosti, které se shrnují pod názvem zdroje motivace. Mezi základní patří:

1. potřeby - je prožívaný nebo pociťovaný nedostatek něčeho důležitého pro život jedince. Potřeby nutí člověka k jednání. Druhy potřeb podle Maslowa: biologické potřeby,

[1] NAKONEČNÝ, M., *Encyklopedie obecné psychologie,* s. 101
[2] BEDRNOVÁ, E., NOVÝ, I., *Psychologie a sociologie v řízení firmy,* s. III/183
[3] NAKONEČNÝ, M., *Encyklopedie obecné psychologie,* s. 103
[4] HRON, J., Teorie *řízení*, s. 44
[5] Tamtéž, s. 45

potřeby bezpečí, potřeby sounáležitosti a lásky, potřeby uznání, potřeby sebeaktualizace. Motivační účinnost potřeb je proměnlivá.[6]

2. návyky - opakovaný, ustálený a zautomatizovaný způsob jednání člověka v určité situaci. Každý člověk dodržuje určitý životní režim nebo alespoň pravidelně vykonává některé činnosti a úkony.

3. zájmy - trvalejší zaměření člověka na určitou oblast předmětů a jevů skutečnosti. Zájmy aktivizují člověka, jsou spojeny se snahou po poznání. Předmět zájmu bývá velmi rozmanitý. Význam zájmů spočívá v tom, že podstatným způsobem přispívají k charakteristice osobnosti.[7]

4. ideály a hodnoty - ideál je model, vzor, který člověku slouží nebo má sloužit jako vodítko jeho jednání. Hodnotu je možno vymezit jako něco žádoucího, čeho si člověk váží, co ovlivňuje výběr vhodných způsobů a cílů jeho jednání. Hodnotou pro člověka může být vlastní zdraví, rodina, děti, práce, dosažená úroveň pracovní kariéry, určité společenské postavení.

Potřeby, zájmy, návyky, ideály a hodnoty tvoří různé stránky zaměřenosti osobnosti a projevují se v motivaci lidské činnosti.[8]

TEORIE MOTIVACE - tyto teorie významně přispívají k obecnému pochopení motivace:

1. homeostatická teorie motivace - této teorie položil základy fyziolog W. B. Cannon. Homeostáze znamená vnitřní rovnováhu organismu nebo také snahu udržet vnitřní rovnováhu. Tuto teorii je možno použít pro výklad jen některých forem lidského jednání. Základní nedostatkem této teorie je to, že člověk je chápán jako pasivní bytost, jehož jednání se omezuje na udržení vnitřní rovnováhy.[9]

2. hédonistická teorie motivace - nejvýraznějším představitelem je D. C. McClelland. Tato teorie předpokládá, že jedinec na základě citových vztahů k některým podnětům tíhne a jiné odmítá. Vyskytují se tyto dva druhy motivů - pozitivní

[6] BEDRNOVÁ, E., NOVÝ, I., *Psychologie a sociologie v řízení firmy,* s. III/186
[7] Tamtéž, s. III/189
[8] Tamtéž, s. III/190
[9] Tamtéž, s. III/193

(přibližovací), které jsou spojeny s očekáváním libosti nebo uspokojení, - negativní (vyhýbací), které jsou spojeny s očekáváním nelibosti, strádání či bolesti. Tím je jedinec motivován k vyhledávání a posilování prvních a k vyhýbání se či odmítání a oslabování druhých.[10]

3. aktivační (pobídková) teorie motivace - tato teorie úzce souvisí s hédonistickou teorií, jejím významným představitelem je E. Stellar. Motivace je chápána jako tendence usilovně se snažit dosáhnout nějaký cíl. Pobídka je podnět, který má silový účinek. Aktivační teorii je možno použít pro výklad zejména těch forem jednání, které provází výrazná touha člověka uplatnit se či touha po moci.

4. kognitivní (poznávací) teorie motivace - jedním z nejvýznamnějších představitelů je L. Festinger. Vychází z konstatování, že poznávací děje mají motivační účinky a že s poznáním souvisí připravenost člověka k určitému typu reakce či odpovědi. Tato teorie se uplatňuje při psychologickém řešení některých praktických problémů např. při zajišťování účinnosti reklamy a při působení sdělovacích prostředků.[11]

5. činnostní teorie motivace - tato teorie vychází z principu, který vyjadřuje skutečnost, že osobnost člověka se formuje v činnosti, v jednání. Motivy, které usměrňují jednání, vystupují jako představa toho, co má být v činnosti dosaženo. Tato teorie nemá v odborné literatuře jednoznačného představitele, vychází z celkového popisu lidského jednání.[12]

6. motivační teorie sounáležitosti - tuto teorii, nazývanou také afiliační, vytvořil S. Schachter na základě výzkumů sociálních stránek motivace. Zdůraznil rozhodující význam motivu sounáležitosti pro lidskou společnost. Projevuje se v úsilí lidí sdružovat se, vstupovat do kladných vzájemných vztahů. Podle této koncepce mají lidé tendenci vyhledávat a s sbližovat se s druhými osobami s obdobnými názory, tím se zvyšuje jejich pocit jistoty a bezpečí. Tato tendence posiluje sociální konformitu, která je ve společnosti velmi rozšířená.[13]

[10] BEDRNOVÁ, E., NOVÝ, I., *Psychologie a sociologie v řízení firmy,* s. III/194
[11] Tamtéž, s. III/195
[12] Tamtéž, s. III/196
[13] Tamtéž, s. III/197

VLASTNOSTI MOTIVACE - za základní vlastnosti motivace lze považovat:

- směrování chování

- energetizaci chování

- udržování chování, dokud není dosaženo cíle.

PŘÍSTUPY MOTIVACE - mentalistický a behavioristický přístup, oba tyto přístupy samy o sobě jsou neúplné, pokud se mentalistický přístup omezuje jen na "fenomenologii chtění" a behavioristický přístup spočívá v tom, že klíčový aspekt motivace, její prožitkové emocionální jádro, se obvykle vymyká operacionalizaci a tak se ze studia vytrácí.[14]

MOTIVAČNÍ JEDNÁNÍ - podle intenzity a délky trvání rozlišujeme motivační jednání krátkodobé a dlouhodobé. Krátkodobé jednání (motivace) je intenzívnější, silnější, vydrží však kratší dobu. Dlouhodobé jednání (motivace) trvá delší čas a vede k cílevědomosti a nese určitou dávku sebezapření.[15]

MOTIV - je každá vnitřní pohnutka podněcující jednání člověka.[16]

MOTIVY - chápeme jako faktory, které vzbuzují, zaměřují a udržují chování. Mají stránku dynamogenní (vzbuzující), direktivní (zaměřující) a emotivní (hodnotící vztah přitažlivosti, neutrálnosti nebo odpudivosti). [17]

SOCIÁLNÍ RÁMEC PRACOVNÍ MOTIVACE - sociální rámec pracovní činnosti člověka je vytvářen formaálními a nefromálními vztahy tj. vztahy nadřízený - podřízený, spolupracovník, ale také kamarád, přítel, "parťák".[18]

Identifikce s podnikem je fdalším faktorem úspěšnosti profesní kariéry. Její podstatou jsou positivní postoje k podniku jako celku, k pracovnímu kolektivu i jeho vedení, k cílům a záměrům organizace i k cestám a způsobům, jakými jsou záměry realizovány a cíle dosahovány.

[14] NAKONEČNÝ, M., *Encyklopedie obecné psychologie,* s. 105
[15] SITNÁ, D., *Metody aktivního vyučování,* s. 18
[16] BEDRNOVÁ, E., NOVÝ, I., *Psychologie a sociologie v řízení firmy,* s. III/185
[17] HRON, J., Teorie *řízení*, s. 44
[18] NAKONEČNÝ, M., *Motivace pracovního jednání*, s. 37

Na úrovni jednání se identifikace jedince s podnikem projevuje, i když ne zcela jednoznačně, délkou pracovní stáže v podniku, ta někdy může být i celoživotní.

Potenciální význam identifikace s podnikem z hlediska úspěšnosti profesní kariéry spočívá především v těchto skutečnostech - identifikace s podnikem vytváří lepší předpoklady pro možnost nerušené koncentrace pracovníky na objektivně existující pracovní problémy a úkoly jedinec není rozptylován úvahami nebo pokusy o nalezení jiné, pro něj zajímavější zaměstnavatelské oraganizace a ve scých důsledcích i pro vyšší výkonnost.[19]

3.1.2. Chování

CHOVÁNÍ - chováním rozumíme takové aktivity organismu, které mohou být pozorovány jinou osobou nebo experimentátorovými přístroji, je to tedy činnost svalů a žláz s vnitřní a vnější sekrecí, nejde jen o odpověď organismu nýbrž o odpověď osobnosti člověka.[20]
Výsledné chování je určováno vztahem osobnosti a situace.[21]

FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ MOTIVAČNÍ CHOVÁNÍ - potřeby, postoje, zájmy, role, pozice, status

Potřeby - je možno zjednodušeně charakterizovat jako odchylky od dynamické rovnováhy tělesných a duševních procesů, které jsou pociťovány jako nedostatek nebo nadbytek něčeho, jako negativní ohrožení, napětí, neklid aj. Potřeby lze členit na vrozené, které mají biologickou podstatu nebo na získané, které jsou výsledkem výchovy, vlivu prostředí buď homotný nebo duševní charakter.[22]

Postoje - jsou dalším faktorem motivace a lze je charakterizovat jako relativně stálý stálý stav pohotovosti k určitému chování. Postoje jsou ovlivňovány potřebami, zájmy, osobností a její rolí ve skupině. Z hlediska motivace mají význam zejména svým vlivem na dlouhodobá rozhodnutí lidí, utváření návyků a tím i na volbu motivace.

[19] RŮŽIČKA, J., *Řízení profesní kariéry zaměstnanců*, s. 77
[20] NAKONEČNÝ, M., *Encyklopedie obecné psychologie,* s. 250
[21] HRON, J., Teorie *řízení*, s. 44
[22] Tamtéž, s. 45

Zájmy - představují relativně trvalé zaměření lidí na určité oblasti předmětů, činností a jevů, jejich osobní dispozici vztahující se na rozumovou, citovou i snahovou oblast psychiky. Obohacují prožívánískutečnosti, zkvalitnňují poznávací proces, snižují únavu a podněcují k aktivitě. Jsou zpravidla komplexněji založeny a týž zájem vyplývá u různých jednotlivců z různé struktury potřeb. předmět zájmu je vždy podmíněně spojen s hodnotou.[23]

Pozice - představuje místo, které jedinec zaujímá v určitém organizačním a sociálním celku, včetně vztahů k jiným místům téhož celku.

Status - je chápán jako trvalejší pozice a současně společenské uznání její prestiže na základě společensky významných znaků: pravomoci, vzdělání, výše platu.

Role - představuje očekávaný způsob chování jednotlivce na odpovídající pozici, kterou zaujímá.[24]

DRUHY CHOVÁNÍ - rozlišujeme tyto druhy:

1. zacílené adaptivní chování - směřuje k uspokojení potřeb, projevuje se jako hledání prostředků, řešení problémů, je vědomé a vyžaduje koncentrovanou pozornost

2. návykové chování - nevyznačuje se flexibilitou, je to rutinní systém reakcí, získaný učením, automatizovaný, vyžadující jen minimum vědomé pozornosti, funguje jako nástroj

3. výrazové chování - vyjadřuje způsob, jak se člověk chová, jak rychle se pohybuje, jak napjatě hovoří, není obvykle motivováno, tj. není zaměřeno na dosažení cílů a na uspokojení potřeb, je projevem toho co se v člověku děje jeho emoce, konflikty.[25]

VZTAH MOTIVACE A CHOVÁNÍ - vyjádřil J. W. Atkinson v této formuli:

$B = f (M_n, P_s, H_c)$

B = chování

M_n = motivační napětí

[23] HRON, J., Teorie *řízení*, s. 46
[24] Tamtéž, s. 47
[25] NAKONEČNÝ, M., *Encyklopedie obecné psychologie,* s. 103

P_s = subjektivní pravděpodobnost dosažení cíle

H_c = hodnota cíle

Formule vyjadřuje důležitou skutečnost, že sama motivace nestačí ke spuštění příslušného zacíleného chování. K tomu, aby chování podmíněné stávající motivací bylo uskutečněno, musí být splněny dvě podmínky:

1. subjekt musí být přesvědčen, že bude dosaženo cíle

2. cíl musí mít určitou nezbytnou hodnotu, aby se stal žádoucí

Vlastní instrumentální chování je pak v dané situaci řízeno. Zacílené chování směřuje k dovršující reakci, která má emocionální podstatu (nasycení, odreagování napětí, zážitek spokojenosti, úleva z uniknutí nebezpečí). Chování je tedy motivováno a determinováno situací, lépe řečeno je determinováno a motivace tvoří jednu ze složek determinace.[26]

3.1.3. Učení

UČENÍ - zahrnuje mnohem více než úmyslné učení se nazpaměť a nácvik, učení není jeden specifický druh aktivity. Je to změna, která se vyskytuje v organismu během mnoha druhů aktivity.[27]

VZTAH MOTIVACE K UČENÍ - má emocionální aspekt, neboť základní faktor učení, zpevnění, tj. odměny a tresty, má zjevnou emocionální podstatu, učení se uskutečňuje jen ve vztahu k motivaci [28]

MOTIVAČNÍ FAKTORY UČENÍ

- věci, které se učím, se mi hodí

- kvalifikace, kterou studiem získám, se mi hodí

- při učení mívám obvykle dobré výsledky a tento úspěch mi zvyšuje sebevědomí

- když se budu dobře učit, vyvolá to příznivý ohlas mého učitele nebo mých spolužáků

[26] NAKONEČNÝ, M., *Encyklopedie obecné psychologie,* s. 107
[27] Tamtéž, s. 359
[28] Tamtéž, s. 105

- když se nebudu učit, bude to mít nepříjemné důsledky

- věci, které se učím, jsou zajímavé a vzbuzují moji zvídavost

- zjišťuji, že vyučování je zábavné[29]

3.1.4. Historie metod

Historia magistra vitae. Tato antická zásada platí ve všech oborech, zvláště pak v oblasti pedagogické teorie a edukační praxe. Každá doba si od nepaměti koncipuje svůj výchovný model odpovídající jejím podmínkám ekonomickým, sociálním a kulturním i jejím potřebám a perspektivám. Přitom vždy vychází z dědictví předcházejících epoch, z jejich úspěchů i neúspěchů i z tradic odkázaných minulými generacemi.

Dějiny pedagogiky, výchovy a školy patří tradičně k základním oblastem přípravy učitelů všech typů škol i dalších pedagogů.[30]

Pro přípravu pedagogů je třeba zvláště zdůraznit, že dějiny pedagogiky jsou školou pedagogického myšlení v nejširším smyslu. Učí myslet historicky v pedagogické oblasti, uvědomovat si jednotlivé faktory působící při rozvoji osobnosti. Dávají nesčetné podněty z hlediska inovace obsahu, forem i metod pedagogické práce. Vedou ke hledání nového a současně k vyvarování se neuvážených experimentů. Význam dějin pedagogiky můžeme spatřovat i v tom, že neposkytují pouze vědomostí, ale učí také pedagogickému chování tj. pedagogické cílevědomosti, obětavosti, schopnosti adaptovat se podmínkám, za kterých výchovu uskutečňujeme, a především pedagogickému optimismu.[31]

Dějiny pedagogiky jsou disciplínou pedagogiky. Poskytují komplexní obraz o vývoji výchovy jako sociálního jevu, o vývoji výchovných zařízení i o vývoji pedagogické teorie jako zobecnění a reflexe výchovně-vzdělávací praxe. Mezi informační zdroje dějin pedagogiky patří díla pedagogických teoretiků, oficiální dokumenty o školství a jednotlivých výchovně-vzdělávacích zařízeních a archivní materiály, tak knihy, časopisecké stati a zprávy k dějinám pedagogiky. Význam dějin pedagogiky můžeme vymezit dvěma základními funkcemi - funkce teoretická, která umožňuje poznat podstatu

[29] PETTY, G., *Moderní vyučování, s. 40*
[30] JŮVA, V., *Stručné dějiny pedagogiky*, s. 7
[31] Tamtéž, s. 8

výchovy a její historické proměny, a funkce prognostická, která zdůrazňuje, že dějiny pedagogiky jsou zdrojem podnětů, zkušeností i varování při tvorbě nových modelů výchovně-vzdělávací práce.

S výchovou jako cílevědomým a záměrným působením se setkáváme od nepaměti. Pouze se měnily její cíle, obsah, formy i metody. V prvobytně pospolné společnosti, kdy existoval skupinový způsob života, společná práce i společné prostředky, se setkáváme s jednotnou výchovou, jejíž diferenciace vznikla s počátkem dělby práce (muži lov, ženy péče o domácnost). S rozpadem prvobytně pospolné společnosti začíná i sociální diferenciace výchovy. Vědomosti se staly základním nástrojem nadvlády a dominují v přípravě mládeže z řad vládnoucích vrstev. Ve starověkém Egyptě, Mezopotánii nebo v Persii se setkáváme s prvními školami, které vznikaly při chrámech a panovnických dvorech. Učilo se psaní, základy věd, medicína, stavebnictví i vojenství.[32]

Antické ideály - Řecko. Dvě vyspělá města, zároveň centra vzdělanosti - Sparta a Athény. V zemědělské Spartě byla výchova svobodných občanů státní, byla pro hochy i dívky a měla vojenský charakter. V rozvinutějších Athénách došlo ke vzniku náročnějšího a komplexnějšího modelu výchovy, který byl pouze pro hochy. Cílem výchovy byla kalokagathiá (ideál krásy a dobra), která se uskutečňovala syntézou výchovy rozumové, tělesné, mravní a estetické.

Celkově se dá říci, že v Antickém Řecku se velká pozornost věnovala přírodním vědám, jejich aplikaci v řemeslech, obchodu a při námořní plavbě a vytvořil se soubor tří studijních oborů - gramatika, rétorika a dialektika.

Sokrates usiloval o rozvoj mravní stránky osobnosti, o stálé sebezdokonalování a hledání pravdy. Při výuce využíval dialog, který dodnes bývá označován jako sokratovská metoda, vedl své žáky, by vlastním rozumem hledali řešení problémů.

Platon pokračovatel Sokrata, požadoval veřejnou výchovu veškeré mládeže z rodin svobodných občanů ve státních školách již od předškolního věku. Cíl výchovy vidí v přípravě řádných občanů, kteří budou odpovědně plnit své sociální funkce. Hlavní důraz kladl na výchovu rozumovou, k níž se připojují další složky, jako je výchova tělesná, estetická a mravní.

[32] JŮVA, V., *Stručné dějiny pedagogiky*, s. 11

Aristoteles založil v Athénách gymnázium Lykeion, v pedagogických názorech se odráží jeho pojetí duše, ze kterého vychází tři základní složky výchovy - tělesná, mravní rozumová. Usiluje o integrovaný rozvoj celé osobnosti a cílem jeho výchovy je rozumový vývoj jedince a formování jeho mravního profilu. Výchova má být státní, ale z veřejné výchovy vyloučil dívky.[33]

Antické ideály - Řím. V nejstarší etapě vývoje římského státu byla výchova výhradně pracovní a uskutečňovala se v rodině. Měla zemědělské a vojenské zaměření. Později přejímá Řím řecké modely výchovy - gramatická a rétorská výchova. Hlavním cílem se stává výchova řečníka. V císařském Římě pak školství získává osobitý charakter - školy jsou zestátněny, kontrolovány centrálně a jejich úkolem je výchova vzdělaného úřednictva k řízení impéria. V této době vznikají i první vysoké školy.

Nejvýznamnějším pedagogem antického Říma byl Marcus Fabius Quintilianus, který napsal spis O výchově řečníka, jež je považován za vůbec první didaktické dílo. Vyzvedává význam školní výchovy, která jedinci umožňuje naučit se žít v kolektivu a poučit se z úspěchů i omylů druhých. Žádá individuální přístup k žákům, odmítá tělesné tresty a klade vysoké nároky na učitele. Učitel má být podle něj vysoce vzdělaný člověk, který je svým žákům vzorem a vyniká trpělivostí, sebekázní a láskou k dětem.[34]

Středověk - počátek středověku je datován k rozpadu Západořímské říše v 5. století. Postupně se buduje feudální společnost a sociální rozvrstvení obyvatelstva na šlechtu, duchovenstvo, měšťany a poddané. Toto rozdělení má velký vliv i na výchovu a vzdělávání. Velký vliv na výchovu má církev, která se snaží zasahovat do veškerého výchovného působení. První středověké školy byly církevní. Rozvíjí se školy klášterní, v sídlech biskupů a pak katedrální a pro vzdělávání širších vrstev i školy farní. Vzdělávalo se v náboženství a v sedmeru mechnických umění (zpracování vlny, zbrojířství, lodní plavba, zemědělství, lovectví, lékařství a divadelnictví). Tam se také postupně začíná prosazovat mateřský jazyk proti latině. Středověkou školu charakterizuje pamětní učení, individuální práce s každým žákem a přísné tresty.

Rozvoj univerzit - první evropské univerzity vznikají od konce 12. století v Itálii (Bologna, Neapol), v Anglii (Oxford, Cambridge), ve Francii (Sorbonna v Paříži)

[33] JŮVA, V., *Stručné dějiny pedagogiky*, s. 12
[34] Tamtéž, s. 14

a ve Španělsku (Salamanca). Ve střední Evropě byla první Karlova univerzita v Praze 1348, později vznikly univerzity ve Vídni, Krakově a Lipsku. Univerzity byly původně samosprávné a nezávislé na městech i na církvi. Církev se, ale postupně snažila získávat co největší vliv, a to v oblasti kurikula i dosazování vyučujících. Obvykle se tvořily čtyři fakulty - artistická, teologická, lékařská a právnická. Artistická měla přípravný charakter, absolvent trivia (gramatika, rétorika, a dialektika) se uděloval titul bakalář, po absolvování kvadrivia (aritmetika, geometrie, astronomie a muzika) se stal absolvent mistrem umění a mohl pokračovat na ostatních fakultách, po jejichž absolvování získal titul doktor.[35]

Scholastika - specifický způsob středověkého filozofického myšlení, pojem pochází z latiny a znamená školský, patřící škole, příp. školák ve smyslu učitel i žák. Snažila se o rozumové podepření církevních dogmat. Jejím představitelem je Tomáš Akvinský, který se ve své filozofii snažil uvést v soulad učení Aristotelovo s katolickou teologií. Rozlišujeme poznání lidské, zprostředkované rozumem, které je podřízeno zjevnému poznání božskému. Z toho vyplývá harmonie víry a rozumu, která připouští svobodu poznání potud, pokud neodporuje víře.

Renesance a humanismus - charakteristický je optimismus a důvěra v lidské síly, snaha o všestranný rozvoj osobnosti - návrat k antickým ideálům. Ve školství se projevují první snahy o omezení teoretického převážně pamětného učení, škola se otvírá pro hochy i dívky, latinu mnohdy nahrazuje mateřský jazyk, důraz je kladen na přírodní vědy. K hlavním představitelům patří Desiderius Erasmus z Rotterdamu., který je přesvědčen, že výchova má ve vývoji jedince rozhodující význam a požaduje nové metody a formy vyučování, které mají být zajímavé, zábavné a přístupné. Francis Bacon požaduje přizpůsobení výuky žákově individualitě a postup od známého k neznámému.[36]

Pedagogické myšlení 17. 18. století, pedagogický odkaz J. A. Komenského. V posledních desetiletí je Komenský stále více interpretován nejen jako zakladatel novodobé teorie vyučování, ale především jako filozof výchovy. Z rozsáhlého pedagogického odkazu Komenského, který je dodnes předmětem pečlivého studia i hluboké úcty si připomeňme nejznámější dílo Velká didaktika, který řeší základní cíle výchovy, principy a metody a přináší návrh organizační struktury školství pro veškerou

[35] JŮVA, V., *Stručné dějiny pedagogiky*, s. 17
[36] Tamtéž, s. 19

mládež. Dalším dílem je Informatorium školy mateřské, který je systematickým návodem pro matky, jak úspěšně rozvíjet výchovu nejmenších v rodině a jak je připravovat pro školní docházku. Bez zajímavosti není ni dílo Škola na jevišti, kterou tvoří soubor didaktických her, kterými chtěl Komenský přiblížit žákům poutavou formou některé jevy z různých oblastí. Komenský podal ve svých pedagogických spisech ucelený výchovný systém, jehož progresivní prvky dodnes neztratily svou hodnotu. [37]

Česká pedagogika a škola prošla za uplynulá staletí složitým vývojem, který v mnohém kopíroval západoevropský vývoj, v mnohém však byl specifický a značně progresivní. Významným mezníkem v tomto vývoji byl vznik Univerzity Karlovy v roce 1348, která nejenom začlenila České království mezi přední evropské země s možností univerzitního vzdělání, ale široce ovlivnila rozvoj městských škol u nás.

Pozitivním činitelem se stala česká reformace. Jan Hus (1371-1415) přispěl jako významná osobnost Univerzity Karlovy k prohloubení jejího národního charakteru. Husitství přineslo ideál gramotnosti širokých vrstev obyvatelstva, který dále rozvinula jednota bratrská. Z ideových i pedagogických tradic jednoty Českých bratří vyrostlo i dílo Jana Amose Komenského (1592-1670). Jeho demokratismus a humanismus předznamenal celou českou pedagogiku a z jeho odkazu vycházíme dodnes.

Bílá Hora a důsledky Obnovení zřízení zemského z roku 1627 znamenaly násilný zlom v historii české pedagogiky a školy. Novodobá česká škola vyšla z odkazu utvářejícího se od tereziánských reforem, které byly součástí komplexních změn habsburské říše ve druhé polovině 18. století. Primární škola byla reorganizována na základě školního řádu z roku 1774. V podstatě byla zavedena šestiletá povinná školní docházka. [38]

Nová koncepce středních škol byla uvedena do života reformou Exner-Bonitzovou v letech 1848-49. Výběrová střední škola byla bifurkována na humanisticky zaměřená gymnázia s osmi ročníky orientované na latinu a řečtinu a na sedmileté matematicko-přírovědné reálky.

Na tehdejší evropské poměry bylo velmi pozitivní zavedení osmileté povinné školní docházky v roce 1869. Školský zákon tohoto roku zřizuje osmiletou obecnou školu

[37] JŮVA, V., *Stručné dějiny pedagogiky*, s. 24
[38] Tamtéž, s. 73

a tříletou školu měšťanskou. Tato reforma však během dalších let doznal několik omezení a úlev.

Vznik samostatného československého státu v roce 1918 vyvolal živou diskusi k otázkám koncepce školské soustavy. Významné místo v těchto debatách zaujal První sjezd československého učitelstva a přátel školství v osvobozené vlasti, který se konal v létě roku 1920 pod záštitou prezidenta T. G. Masaryka. [39]

Profesionální výchova učnů probíhala většinou spojením teoretické přípravy v učňovských školách a praktické přípravy u učebního mistra.

Po roce 1948 přebírá odpovědnost za rozvoj šklolství Komunistická strana Československa a vláda, která je však této straně plně podřízena. Je zavedena důsledná koncepce jednotného školství formulovaná řadou školských zákonů a reforem (1948, 1953, 1960, 1976, 1984), které však prakticky nikdy nebyly plně realizovány a nepřinesly očekávané výsledky.[40]

S vážným pokusem o obecnější pedagogickou koncepci se setkáváme u Bernarda Bolzana (1781-1848). Jako matematik si plně uvědomuje význam logicky uspořádaného vzdělávacího systému, požaduje hodnotné učebnice, vhodné pomůcky a názorné metody vyučování.

Se vznikem prvních českých institucí pro předškolní výchovu je spjata činnost Jana Vlastimíra Svobody (1800-1844). V roce 1839 vydává Školku, kde ve shodě s Komenského principy všestrannosti, systematičnosti, názornosti, přiměřenosti a radostnosti rozpracoval metody výchovně-vzdělávací práce.

K výrazným postavám českého kulturního života patří Miroslav Tyrš (1832-1884). Působil jako profesor dějin umění na univerzitě v Praze a současně jako teoretik a organizátor tělesné výchovy. Roku 1862 inicioval založení první české celonárodní masové tělovýchovné organizace Sokol.[41]

[39] JŮVA, V., *Stručné dějiny pedagogiky*, s. 74
[40] Tamtéž, s. 75
[41] Tamtéž, s. 76

Další významnou osobou ve druhé polovině 19. století je Gustav Adolf Lindner. Svou demokraticky orientovanou pedagogikou navázal na odkaz Komenského. Cíl výchovy pojímal sociálně, proti jednostrannému intelektualismu současné pedagogiky zdůrazňoval také výchovu tělesnou, estetickou a pracovní. Usiluje o vzdělávání dívek a podporuje vysokoškolské vzdělávání učitelů základních škol.[42]

Lindnerovým nástupcem na Karlově univerzitě se stal František Drtina (1861-1925), který obrátil pozornost k vývoji pedagogického myšlení. Pedagogické prolematice se také věnoval František Krejčí (1858-1934). Ve spise Pozitivismus a výchova vystupuje s požadavkem jednotné všeobecně vzdělávací školy pro mládež do 14 let a vysokoškolské přípravy učitelstva.

Nejvýznamnější postavou české pedagogiky za předmnichovské republiky byl Otakar Kádner (1870-1936), profesor na Univerzitě Karlově v Praze. Je autorem rozsáhlých syntetických prací např. šestidílné Dějiny pedagogiky. Jeho dílo je prodchnuto demokratismem a metodologicky dokládá hodnoty českého pozdního pozitivismu.[43]

Průkopníkem cesty za zásadními reformami výchovy a školy se stal Václav Příhoda (1889-1979), profesor pedagogiky a psychologie na Univerzitě Karlově v Praze. S jeho jménem byly spjaty také snahy o zavádění pracovních metod, o globalizaci a o aplikaci metod samonaučení. Na odkaz předchozího období navázal vývoj české pedagogiky bezprostředně po druhé světové válce. Politické proměny Československa v rámci tzv. východního bloku však postupně jednostranně posílily vliv sovětské pedagogiky a vedly ke snahám o unitární pedagogický i školský systém a současně k oslabení kontaktů české pedagogiky se západními pedagogickými proudy, což tradičně patřilo k přednostem naší pedagogické teorie.[44]

Vývoj české pedagogiky ve druhé polovině dvacátého století charakterizuje několik skutečností. V roce 1964 vzniká Československá pedagogická společnost jako organizace, která usiluje o rozvo a integraci pedagogických snah ve společnosti. Didaktika tohoto údobí se ve shodě se zahraničními tendencemi musela vyrovnat především s problematikou programového učení, s inovací didaktických prostředků na úrovni soudobé techniky,

[42] JŮVA, V., *Stručné dějiny pedagogiky*, s. 77
[43] Tamtéž, s. 78
[44] Tamtéž, s. 79

s modernizací vyučovacích metod, s novou organizací vyučování a s jeho personálním i materiálním zabezpečením. Nelze nepřipomenout i mnoho snah věnovaných rozvoji teorie vzdělávání a výchovy v jednotlivých oborech, tzv. metodikám, oborovým didaktikám a pedagogikám.[45]

Toto vše se uskutečňovalo ve složitých podmínkách rozděleného světa, studené války a ideové konfrontace. Z tohoto hlediska listopad 1989 vytváří kvalitativně nové a podstatně příznivější podmínky pro rozvoj pedagogické teorie na bázi demokracie a pluralismu. Česká pedagogická teorie se rychle vrací ke svým kořenům - k husitskému odkazu, ke Komenskému, k pedagogickému odkazu 19. století, k Lindnerovi, k Masarykovi a především k tradicím rozvíjených za předmnichovské republiky. Obnovují se tradiční kontakty se západní pedagogikou, roste zájem o alternativní školu, hledá se odpověď na základní problémy edukace v moderním světě. Před pedagogickou vědou stojí etapa kritického vyrovnání se s uplynulým obdobím a koncipování teoretických základů liberální výchovy naší mladé generace v podmínkách pluralitní demokracie.

Základní proměna probíhá u škol všech stupňů. Vedle státních a veřejných škol vzniká široká síť soukromých a církevních, liberalizují se cíle, obsah, formy i metody vzdělávání a výchovy. [46]

3.1.5. Pojetí výukové metody

Metodické jednání učitele vyrůstá z určité koncepce výuky, podílí se na organizaci výukového procesu a zajišťuje optimální vztah mezi všemi působícími činiteli. Nejadekvátnějším operativním nástrojem učitelovy vzdělávací kompetence je výuková metody, neboť právě metoda zprostředkovává a zajišťuje dosažení edukačních cílů. Metoda ovšem nepůsobí izolovaně, ale je součástí kodexu četných činitelů, které průběh výuky podmiňují a ovlivňují. Však metodě navíc přísluší funkce nositele a realizátora postupných kroků při osvojování učebních obsahů žáky.[47]

Výukové metody určitým způsobem transportují, zprostředkovávají žákům učivo a umožňují jim poznávat a chápat obklopující realitu, v níž žijí a která se postupně stává

[45] JŮVA, V., *Stručné dějiny pedagogiky,* s. 80
[46] Tamtéž s. 81
[47] MAŇÁK, J., ŠVEC, V., *Výukové metody,* s. 21

dějištěm jejich občanských a profesních aktivit. V této souvislosti vystupuje do popředí vztah metody k obsahu výuky a k cílům, k nimž edukační proces směřuje. V obecném povědomí se udržuje představa, že obsah jednoznačně určuje metodu, že metoda má ve výukovém procesu služební funkci, neboť převážně zajišťuje jen zprostředkování výukových obsahů žákům. toto pojetí by bylo oprávněné v případě, kdyby cíle školy sledovaly jen osvojování vědomostí. Jestliže však cíle zahrnují také rozvoj schopností, dovedností, myšlenkových operací, dále vytváření postojů, přesvědčení a sociálních kompetencí, nelze metodu jednostranně přiřadit k obsahu v lineární jednosměrné závislosti, poněvadž konkrétní obsah výuky se utváří teprve v součinnosti učitele a žáků, kdy se metoda modifikuje také aktuálními podmínkami výuky.[48]

Výuková metoda vyznačuje především cestu, po níž se ve škole ubírá žák, ostatní činitelé tuto cestu usnadňují. V tradičních výukových modelech se výuková metoda často především chápe jako činnost učitele, který organizuje žákovu práci a určuje cíle a postupy. Opačný názor ztotožňuje výukovou metodu s učebními aktivitami žáka, učitelova úloha při řízení a vedení je druhořadá. V obou případech se problematika výukové metody zužuje a ochuzuje, nerespektuje se dialektičnost vztahu učitele a žáka.

K dosažení výchovně-vzdělávacích cílů je zajisté naprosto nezbytná angažovaná spoluúčast žáka, avšak cestu žáka metoda za pomoci učitele určitým způsobem strukturuje, tj. usměrňuje v rámci daného školského systému, facilituje vhodnými pomocnými a podpůrnými zásahy, člení na vhodné úseky, operace a dílčí úkony. Důležitým posláním výukové metody je též zřetel k žákovu osamostatnění, žák si totiž postupně vytváří svůj vlastní učební styl, učí se učit, osvojuje si pozitivní postoj k trvalému vzdělávání. Tento aspekt se však ve škole někdy málo zdůrazňuje, výcvik žáků v metodách učení je zanedbáván.

Je zřejmé, že důležitým momentem při vymezování výukové metody je vztah mezi učitelem a žákem, jejich pedagogická interakce. Učitel má sice ze své pozice funkce nad žáky určitou moc, která se projevuje v jeho pedagogické, sociální a právní kompetenci, avšak vzhledem k poslání edukačního procesu ji může uplatňovat výhradně v souladu s humanistickou koncepcí a v návaznosti na zrání osamostatňování žákovy osobnosti. Podíl

[48]MAŇÁK, J., ŠVEC, V., *Výukové metody*, s. 22

učitele na výběru, orientaci metod je zajisté větší než žáků, ale na druhé straně úspěšná výuka může být zajištěna jen ve vzájemné úzké spolupráci.[49]

Metoda je promyšlený postup činnosti k dosažení vytýčeného cíle při realizaci daného úkolu. Představuje uspořádanou množinu činností, které na sebe určitým způsobem navazují a tak tvoří jednotný předem připravený postup, podle kterého můžeme řešit určité problémy.

Rozborem metod se zabývá nauka o metodách - metodologie, která shrnuje poznatky o vědeckých metodách jako o účelných objektivních postupech zkoumání jevů při odhalování vědeckých poznatků a zákonitostí.[50]

3.1.6. Současnost

V roce 1992 byla založena Česká asociace pedagogického výzkumu, která sdružuje výzkumné pracovníky, učitele i další odborníky k podpoře pedagogického výzkumu, k výměně informací a k celkovému rozvoji pedagogické teorie.

Impulz vlády ČR z roku 1998 přispěl - analogicky jako v zahraničí - k přípravě Národního programu rozvoje vzdělávání v ČR tzv. Bílá kniha. Bílá kniha, která byla schválena v roce 2001, představuje systémový projekt spojující východiska, záměry a rozvojové programy české vzdělávací soustavy. Vytváří předpoklady pro konkrétní plány i dlouhodobé proměny integrující se vzdělávací soustav ve své sociální, kulturní, politické, hospodářské a environmentální podmíněnosti.

Bílá kniha se zaměřuje na tyto oblasti - východiska a předpoklady rozvoje vzdělávací soustavy, předškolní, základní a střední vzdělávání (regionální školství od 3 do 19let), terciární vzdělávání (vysoké školy a vyšší odborné školy), vzdělávání dospělých. Na Bílou knihu, navazují a postupně vstupují v platnost další kurikulární dokumenty - rámcové vzdělávací programy.[51]

[49] MAŇÁK, J., ŠVEC, V., *Výukové metody*, s. 23
[50] HRON, J., Teorie *řízení*, s. 13
[51] JŮVA, V., *Stručné dějiny pedagogiky*, s. 82

Permanentní nedostatek finančních prostředků, přílišná feminizace i neproporční věková skladba učitelských sborů stejně jako řada dalších problémů českého školství však nevytváří optimální východisko pro jejich naplňování.[52]

Nový školský zákon otevřel prostor pro další postup transformace vzdělávací soustavy, kde se jedná především o realizaci kurikulární reformy, která přináší změnu obsahu a cílů vzdělávání ve směru zaměření na osobní rozvoj lidské individuality - seberealizace každého jedince, maximální uplatnění na trhu práce a předcházení nezaměstnanosti.

Důležitým prvkem je odklon od předávání velkého objemu znalostí, které je pro český vzdělávací systém charakteristické. Důležitým prostředkem, který napomáhá dosáhnout stanovených cílů je zavedení rámcových vzdělávacích programů a návazné zpracování školních vzdělávacích programů, kde školy zohledňují konkrétní podmínky pedagogické činnosti a specifické potřeby daného regionu. Jde tedy o situaci, kdy na jedné straně reforma vymezuje nezbytné a státem garantované společné jádro vzdělávání, které deklaruje názor společnosti na tuto oblast, na straně druhé umožňuje, aby vzdělávací proces nabýval konkrétní podoby podle místa, kde se fakticky uskutečňuje, a zohledňuje tak specifické potřeby žáků a studentů spojené s životem místního společenství.[53]

[52]JŮVA, V., *Stručné dějiny pedagogiky*, s. 83
[53]DUDEK, D., KOTAL, J., *Studium koordinátor školního vzdělávacího programu*, s. 4

4. VÝSLEDKY PRÁCE

4.1. POPIS VYBRANÉ ORGANIZACE

Střední škola stavební a technická v Ústí nad Labem (SŠST) je příspěvkovou organizací Ústeckého kraje a poskytuje střední vzdělání ukončené maturitní zkouškou nebo závěrečnou zkouškou s výučním listem v pestré škále stavebních a technických oborů. Střední škola stavební a technická je od 1. září 2010 nástupnickou organizací, která vznikla sloučením Integrované střední školy a Střední školy technické v Ústí nad Labem. Novou školu tvoří dvě sekce, sekce stavební se sídlem v ulici Čelakovského 5, Ústí nad Labem, sekce technická se sídlem v ulici U Panského dvora 1006, Ústí nad Labem. Dne 1. února 2011 škola obdržela certifikát Páteřní školy Ústeckého kraje.[54]

Obrázek č. 1 Střední škola stavební a technická

Zdroj: www.stsul.cz

Maximální kapacita školy je 1642 žáků, skutečný stav k 31. 9. 2010 byl 893 žáků.[55] Škola také nabízí tzv. "E" obory pro žáky ze speciálních škol. Pro žáky, kteří se vyučili, je možnost pokračovat na denním dvouletém nástavbovém studiu zakončeném maturitní zkouškou. V sekci technické je také Svářečská škola, která zajišťuje pro žáky i širokou

[54] Střední škola stavební a technická, [cit. 2010-12-14]. Dostupné z www: http://stsul.cz
[55] PORADOVÁ, A., Ústní sdělení. SŠST v Ústí nad Labem 7. března 2011

veřejnost možnost získání svářečského průkazu. Další služby, které nabízí veřejnosti je v oblasti autoopravárenství a kovovýrobě.

Stálý zájem je tradičně o obory autařské jako je mechanik opravář motorových vozidel, autoelektrikář, stojní mechanik. Daří se také naplnit třídy v oborech zámečník a obráběč kovů. Malý zájem je obory elektrikář, operátor skladování.

SŠST má dostatek pracovních míst pro žáky maturitních i učebních oborů. Žáci absolvují odborný výcvik na vlastních pracovištích SŠST. Pracoviště jsou příkladně vybavená dle standardů EU (ICT, svářecí škola, truhlářské a tesařské dílny, instalatérské učebny, auto- dílny a další). Pracoviště firem jsou převážně využívána pro odborný výcvik žáků závěrečných ročníků. Snahou školy je, aby se co největší počet žáků seznámil se skutečnými pracovními podmínkami. SŠST spolupracuje s většími firmami např. OKIM ÚL, S&W Automobily Mercedes ÚL, BETA HASE ÚL a s dalšími menšími firmami a drobnými podnikateli v okolí Ústí nad Labem. Žáci si mohou v rámci odborného výcviku vydělat od 2. ročníku peníze v rozpětí od 300,-Kč do 1500,-Kč.[56]

Tato škola patří v Ústeckém kraji k největším školám. Jako jediná v tomto kraji je partnerem firmy Metrostav. Metrostav velká a dlouhodobě úspěšná stavební firma zajišťuje svým smluvním žákům ve stavebních, strojních a elektrooborech možnost získání kvalitního a na trhu práce žádaného odborného vzdělání. Aby se žák, stal smluvním žákem, musí řádně chodit do školy, nesmí mít žádné neomluvené hodiny a kázeňské přestupky. Zároveň by měl mít o daný obor zájem, aby mohl využívat všech výhod, které Metrostav nabízí. Např. zdarma stravenky na oběd, zdarma ubytování pro mimoústecké žáky, zdarma učební pomůcky, nářadí, pracovní oblečení. Mimořádné finanční odměny ve formě měsíčního stipendia a prospěchového stipendia pro nejlepší žáky ročníku. Po získání výučního listu má možnost pracovat v této firmě.

Jediná střední škola, kde sídlí pedagogicko-psychologická poradna. Škola má vlastní domov mládeže a vlastní kuchyň a jídelnu.[57]

[56] Výroční zpráva o činnosti školy předkládána v souladu s vyhláškou č.15/2005Sb ze dne 15. 10. 2010
[57] ŠTEFL, Vítězslav : Písemná sdělení. SŠST v Ústí nad Labem. 10. ledna 2011

Projekty školy

Škola také spolupracuje s Okresní hospodářskou komorou v projektu - Zvýšení kvality praxe technicko-řemeslně stavebních oborů na základě potřeb zaměstnavatelů součinnosti s rozvojem podnikatelských znalostí udržitelného rozvoje s důrazem na environmentální oblast včetně propagace nových oborů. Škola je také zařazena do Motivačního programu Ústeckého kraje (stipendium, dojíždění). Byla také zapojena do recyklačního programu, pořádaného pod záštitou MŠMT a dne 1. prosince 2010 obdržela certifikát Recyklohraní.[58]

Struktura studijních a učebních oborů je dostatečně profilována. Škola reaguje na změny požadavků trhu práce, zajišťuje prostupnost ve vzdělání.

Bezpečnost a hygiena práce a požární předpisy jsou neoddělitelnou součástí teoretického i praktického vyučování. Výchova k bezpečné a zdraví neohrožující práci vychází ve výchovně-vzdělávacím procesu z požadavků platných právních norem.

Základními podmínkami bezpečnosti a ochrany zdraví při práci se rozumí:

důkladné seznámení žáků s předpisy o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci, hygienickými a protipožárními předpisy a s technologickým postupem, používání technického vybavení, které odpovídá bezpečnostním a protipožárním předpisům, používání osobních a ochranných prostředků podle platných předpisů, vykonávání stanoveného dozoru.[59]

[58] Střední škola stavební a technická, [cit. 2010-12-14]. Dostupné z www: http://stsul.cz
[59] Výroční zpráva o činnosti školy předkládána v souladu s vyhláškou č.15/2005Sb ze dne 15. 10. 2010

Stručné ekonomické zhodnocení

Škola je příspěvkovou organizací. Náklady na žáka jsou normativní tzn. plánované z rozpočtu kraje. Náklady v Kč na jednoho žáka jsou na teoretickou i praktickou výuku na jeden kalendářní rok. V tabulce je uveden vždy jeden příklad studijního a učebního oboru.

Tabulka č.1: Ekonomické náklady studijních a učebních oborů

	Název oboru	Náklady v Kč na jednoho žáka
Čtyřleté stavební studijní obory	○ Technická zařízení budov	49 384
Čtyřleté technické studijní obory	○ Mechanik elektrotechnik	45 734
Tříleté stavební učební obory	○ Tesař	49 749
Tříleté technické učební obory	○ Karosář	45 627

Zdroj:závazně ukazatele rozpočtu[60], tabulka vlastní zpracování

4.2. DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

K výzkumnému šetření jsem zvolila jako výzkumný nástroj metodu dotazníku. Dotazník patří k nejpoužívanějším nástrojům sběru dat. Dotazník je druhem interview.[61] Aby nedocházelo k nesprávnému pochopení otázek dotazníku, předložila jsem v přípravné fázi jeho návrh ředitelce školy (31. 8.) zástupkyni ředitele, výchovné poradkyni a učitelce, která je koordinátorem školních vzdělávacích programů[62].

Dotazník, který byl závěrem této kolektivní práce, jsem předložila pedagogickým pracovníkům Střední školy technické a Střední školy stavební a technické.

Dotazník je rozdělen do sedmi částí. Každá část je specifická a je podkladem pro získání potřebných informací. V první části jsou otázky číslo 1-3 a týkají se osobních údajů respondentů - pohlaví, věk, povolání. Ve druhé části jsou otázky zabývající se metodami výuky. Třetí část obsahuje otázky číslo 7-10 na využívání učebních pomůcek. V části

[60] WEINERTOVÁ, Jaroslava : Písemná sdělení. SŠST Ústí nad Labem 7. března 2011
[61] MAJEROVÁ, E., MAJER,E.,*Empirický výzkum v sociologii venkova a zemědělství část II., s.66*
[62] PORADOVÁ, Alena : Ústní sdělení. SŠST Ústí nad Labem 16. srpna 2010, HVĚZDOVÁ, Jitka : Ústní sdělení. SŠST Ústí nad Labem 30. srpna 2010, STRÁNSKÁ, Alena : Ústní sdělení. SŠST Ústí nad Labem 30. září 2010

čtvrté zjišťujeme otázkami číslo 11-12 evaluaci a specifické poruchy učení žáků. V páté části nás zajímá sociální pracoviště učitelů. V předposlední šesté části je otázka číslo 14, která vyhodnocuje motivační prvky. V části sedmé poslední je otázka číslo 15 na zvyšování kvalifikace pedagogických pracovníků.

Vlastní výzkum se uskutečnil na Střední škole technické na jaře roku 2010 a na Střední škole stavební a technické na podzim 2010. Celá akce proběhla bez problémů. Všichni dotazovaní byli ochotni spolupracovat.

Mezi respondenty (94) patřili učitelé všeobecně vzdělávacích předmětů (15), učitelé odborných předmětů (30) a učitelé odborného výcviku (49), všichni byli poučeni o způsobu vyplňování dotazníku a souhlasili s jeho vypracováním. Pedagogičtí pracovníci přistoupili ke splnění úkolu různě, nicméně se domnívám, že většina zauvažovala nad jednotlivými faktory a snažila se odpovídat zodpovědně.

Po vyhodnocení dat z dotazníků učitelů, byl předložen dotazník žákům (148) z různých učebních a maturitních oborů třetích, čtvrtých ročníků a žákům nástavbového studia.

Otázky v dotazníku byly uzavřené a polootevřené. Dotazník sledoval nejen četnost odpovědí, ale i názory pedagogů. Dotazníky bylo možné vrátit osobně nebo elektronickou poštou. Odevzdané dotazníky jsem vyhodnotila, označené odpovědi jsem sečetla a zaznamenala do tabulky. Výsledné údaje jsem graficky zpracovala do tabulek, výsečových a sloupcových grafů.

Před zahájením dotazníkového šetření jsem si stanovila tyto předpoklady:

1. respondenti - učitelé střední školy používají převážně tradiční výukové metody

2. respondenti - UVP málo využívají multimediální učebnu z důvodu složité a náročné přípravy

3. respondenti - motivační příspěvek poskytovaný krajem, hraje významnou roli při přípravě žáků na vyučování

4.3. ANALÝZA ZJIŠTĚNÝCH POZNATKŮ

4.3.1. UČITELÉ VŠEOBECNĚ VZDĚLÁVACÍCH PŘEDMĚTŮ

V první části výzkumného šetření se otázky číslo 1-3 týkaly všeobecného charakteru: pohlaví, věk, povolání. Skupinu respondentů jsem rozdělila do čtyř věkových kategorií - nejmladší kategorie 25 až 35 let, druhá kategorie 36 až 46 let, třetí kategorie 47 až 57 let a nejstarší kategorie 58 let a více. U povolání byly vytvořeny tři skupiny učitelů - učitelé všeobecných předmětů, učitelé odborných předmětů a učitelé odborného výcviku. Ze zaznamenaných údajů vyplývá, že na škole je celkem 15 učitelů všeobecně vzdělávacích předmětů. Dle genderového rozložení je 13 žen a 2 muži. Podle věkového rozložení UVP je 50% učitelů ve střední věkové kategorii.

Graf č.1: Genderové rozložení UVP

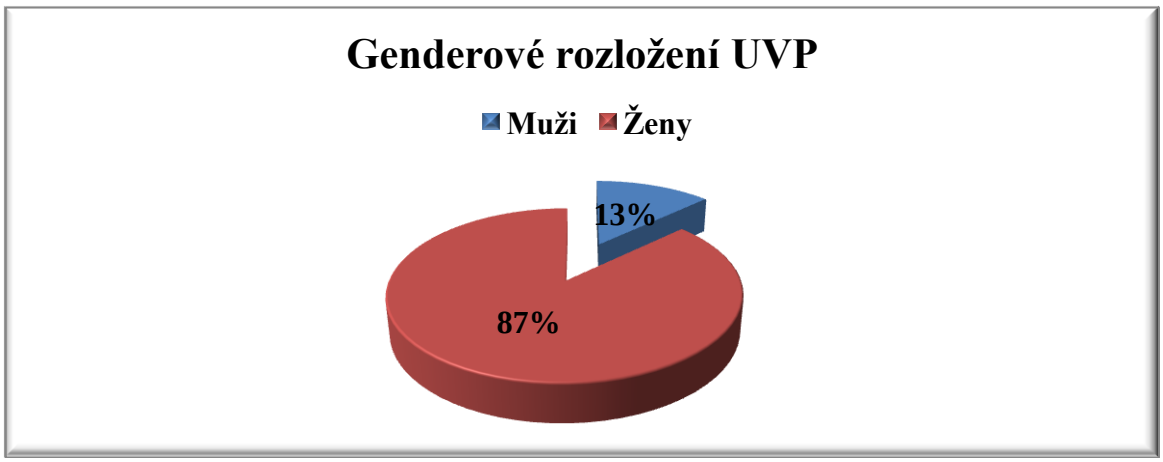

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č.2: Věkové rozložení UVP

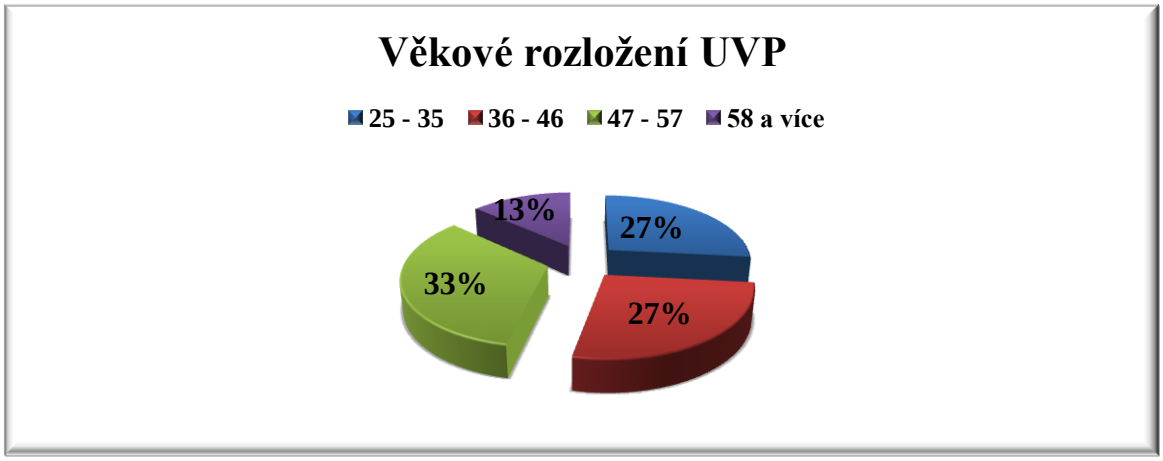

Zdroj: vlastní zpracování

4.3.2. Výukové metody

Druhá část dotazníku, otázky číslo 4-6 je zaměřena na nejvíce používané výukové metody. Učitelé všeobecně vzdělávacích předmětů uvedli tyto metody (tabulka č. 2). Z tabulky je patrné, že tito učitelé používají širokou škálu metod, což je způsobeno předměty, které vyučují, ale i věkovým složením. Nebrání se kreativitě a snaží se dělat výuku záživnější, zábavnější a motivující. Široký výběr metod jim umožňuje žáka lépe poznat a vtáhnout ho do výuky, navázat s ním kontakt. Tito lidé, jsou nakloněni změnám, novinkám a rádi experimentují. Nemají obavu vyzkoušet nové aktivní metody.

Tabulka č.2: Metody UVP

Pořadí	Metoda	Počet učitelů využívajících této metody	%
1.	Vysvětlení	7	47
2.	Výklad	5	33
3.	Brainstorming, referát, rozhovor, vědomostní soutěž	4	27
4.	Poslech, exkurze, společná tvorba, konverzace	3	20
5.	Pokus, rozbor, prezentace, projekt, samostatná tvorba, společná tvorba, demonstrační pokus, komunitní kruh, myšlenkové mapování, dramatizace, didaktický test, diskuse, cvičení	2	13

Zdroj: vlastní zpracování

Stručný popis metod:

Při metodě vysvětlování učitel zdůrazňuje podstatné, vtahuje žáky do aktivního naslouchání.

Výklad je nutné oddělit od vysvětlení, zde se vizualizují odborné pojmy, termíny, procesy a souvislosti, které mezi nimi vznikají.

Metodu brainstorming použije učitel tehdy, kdy potřebuje znát názory žáků ve třídě na daný problém nebo hledá možnosti řešení. Brainstorming by měl umožnit každému žákovi volně vyslovit své nápady a myšlenky. Na třetím místě se také umístil rozhovor, který zapojuje zpravidla všechny žáky a snaží se o kulturu rozhovoru při kladení otázek a respektování společenských pravidel. Soutěž vědomostní, při které učitel hodnotí dle

stanovených pravidel a kritérií Výsledkem soutěže může být symbolická cena nebo známka. Referát je popsán v kapitole 4.3.2.

Graf č.3: Metody výuky UVP

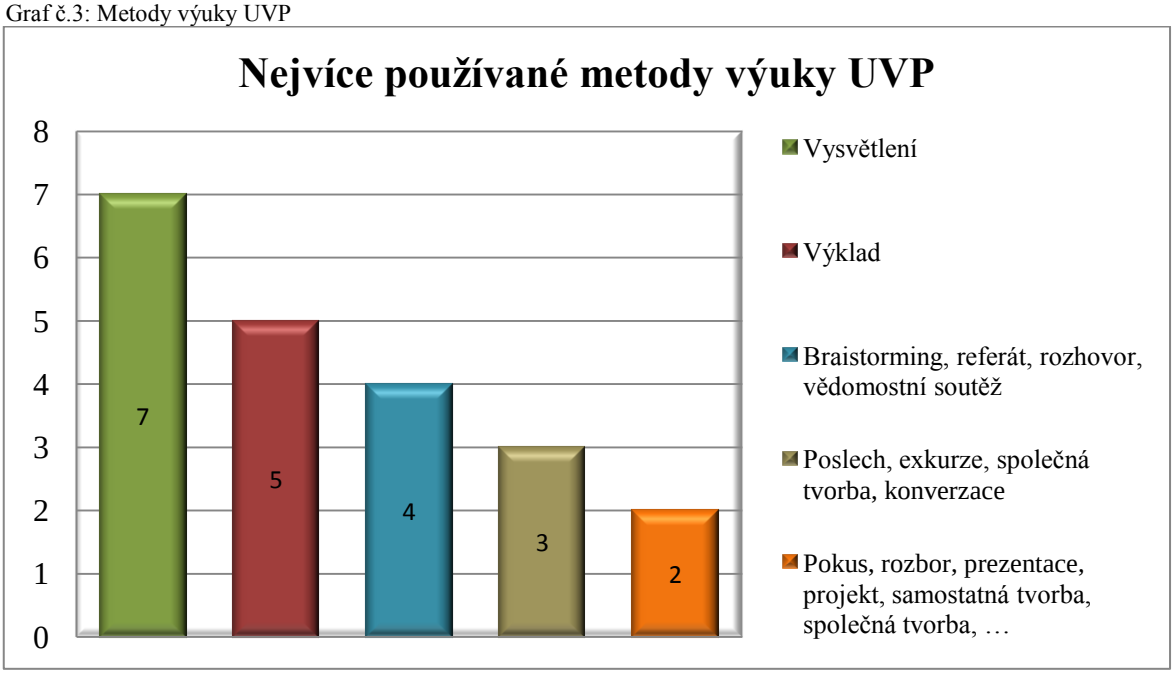

Zdroj: vlastní zpracování

Poslech je metoda používaná učiteli, kteří vyučují cizí jazyk. Zde učitel klade důraz na výběr poslechového materiálu, motivuje a pokládá otázky. Rozvíjí sluchové vnímání. Společná tvorba je pro žáky snadnější, nemusí se spoléhat sami na sebe. Učitel stanovuje téma a podporuje tvůrčí činnost. Žáci rádi pracují ve skupinách. Konverzace je specifický typ dialogu, kde žák naslouchá a formuluje odpovědi. Exkurze je popsána v kapitole 4.3.3.

Na posledním pátém místě jsou metody, které kladou důraz na přesnost, jazykové vyjádření, správnou formulaci, grafické znázornění. Pokus nebo také experiment využívá různé druhy materiálů, přístrojů. Žáci musí pokus provádět předepsaným způsobem a pozorovat průběh a zaznamenávat výsledky s těmito činnostmi souvisí i demonstrační pokus. Rozbor obohacuje slovní zásobu žáků, text člení na jednotlivé části, které popisují a nalézají mezi nimi souvislosti. Projekt velmi náročný na čas, kde je nutné stanovit dílčí úkoly, práci průběžně kontrolovat a je zde nutná spolupráce s ostatními členy týmu. Společná tvorba je práce ve skupinách, kde se vytváří určité dílo za pomoci zvolené

techniky. Žáci se učí spolupráce a vzájemné tolerance ve skupinách. Komunitní kruh rozvíjí ústní komunikaci, žák nahlas říká své pocity a formuluje své přání. Při používání myšlenkových map, je důležité jednotlivé myšlenky, výroky napsat na kartičky a na velké ploše je uspořádat tak, aby bylo možné je vzájemně provázat a zjistit souvislosti mezi nimi. Tato plocha může být i barevně a graficky dotvořena. Učitel při těchto metodách žáky koordinuje, kontroluje, hodnotí, povzbuzuje a motivuje. Dramatizace je vyjádření např. pohybem určitého děje, příběhu. V didaktickém testu si žák upevňuje dovednosti a schopnosti k tématu. Cvičení, prezentace a diskuse jsou popsány v části 4.3.2.

Při volbě metody mají učitelé volnost výběru. Sami musí zvážit kdy je jaká metoda vhodná. Záleží na vyučovacím předmětu, na znalostech a možnostech žáků. Je nutné metody střídat, aby výuka byla zajímavější, motivující a žáci byli aktivnější, samostatnější a v neposlední řadě vzdělanější. Vzdělanostní rozdíly jsou stále více patrné a učitel si musí umět poradit. Práce učitele je obtížnější, než byla dříve.

Závěrem bude se zaměřit na výběr kvalitních seminářů, kde zkušený přednášející názorně předvede moderní výukové metody a přesvědčí pedagogické pracovníky o vhodnosti používání těchto metod.

4.3.3. Používané pomůcky

Ve třetí části porovnávání výsledků jsem se zaměřila na otázky číslo 7-10, ve kterých respondenti odpovídali na pomůcky používané ve výuce, včetně využívání multimediální učebny a notebooku. Učitelé uvedli, se kterými učebními pomůckami pracují nejčastěji. Z dotazníků také plyne, že by rádi pracovali s dalšími pomůckami, ale z finančních důvodů toto není možné. Bohužel v ojedinělých případech se může jednat o neochotu a nezájem používat jiné pomůcky z důvodu náročné přípravy.

Z dotazníku vyplynulo, že na škole chybí interaktivní tabule, projektor, kvalitnější CD, DVD přehrávače, ale i odborná literatura, kterou si musí učitelé hradit ze svého. Některé pomůcky jsou specifické pro konkrétní předmět např. literární ukázky pro český jazyk, kalkulačka pro matematiku. Učitelé pracují ještě s časopisy, slovníky, atlasy a různými druhy obchodních formulářů.

Graf č.4: Používané učební pomůcky UVP

Zdroj: vlastní zpracování

Využívání multimediální učebny UVP

Ve škole jsou k dispozici dvě multimediální učebny. Učitelé všeobecných předmětů této možnosti nevyužívají v plném rozsahu, vedou výuku jinými způsoby. Během roku navštíví se žáky tuto učebnu k projekci filmové ukázky nebo zvukové nahrávky.

Graf č.5: Využití multimediální učebny UVP

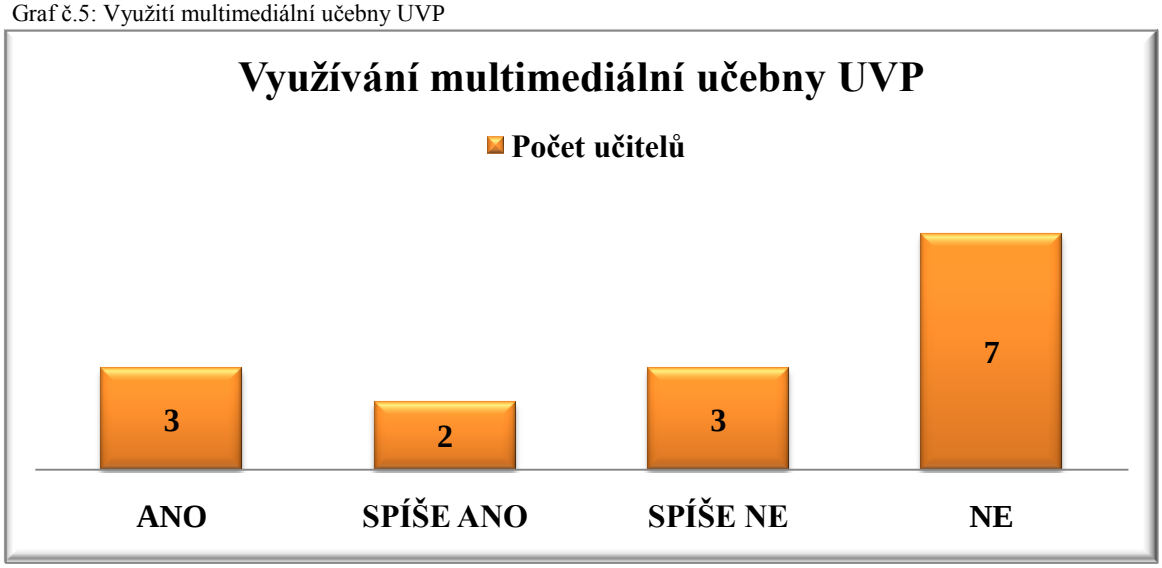

Zdroj: vlastní zpracování

Notebook

Na otázku, zda by učitelé uvítali žákovské notebooky, nebyli příliš optimističtí. Většina z nich vyučuje mateřský jazyk, proto dávají přednost psanému a mluvenému slovu. Základem je četba z knih nebo časopisů, ale také přednes a recitace.

Učitelé se zmínili, že v průběhu výuky by chyběla kontrola, zda žák pracuje v uvedeném počítačovém programu. Raději upřednostňují prvky písemné a ústní komunikace.

Graf č.6: Možnost využití notebooků ve výuce UVP

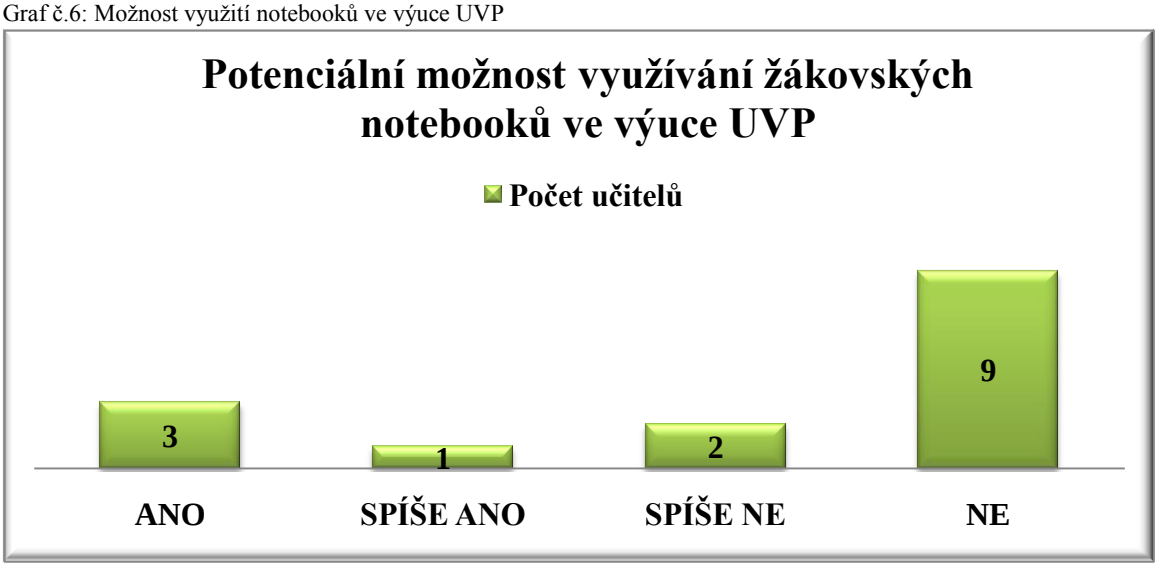

Zdroj: vlastní zpracování

Doporučením na závěr je hledat způsoby, jak využívat všech dostupných pomůcek a možností ke zlepšení výukového procesu. V neposlední řadě zdokonalovat přípravu učitele na vyučovací proces a vychovat žáky tak, by mohli notebook používat.

4.3.4. Evaluace

Čtvrtá část dotazníku je zaměřena na otázky číslo 11-12 žáci se specifickými poruchami učení a evaluace. Na otázku evaluace se téměř všichni shodli, že jí provádějí a má pro ně určitý specifický význam. Ověří si, zda žáci látku zvládli, ale také učitel má zpětnou vazbu o tom, že žáci vše dobře pochopili. Poté mu jeho práce přináší uspokojení.

Graf č.7: Evaluace UVP

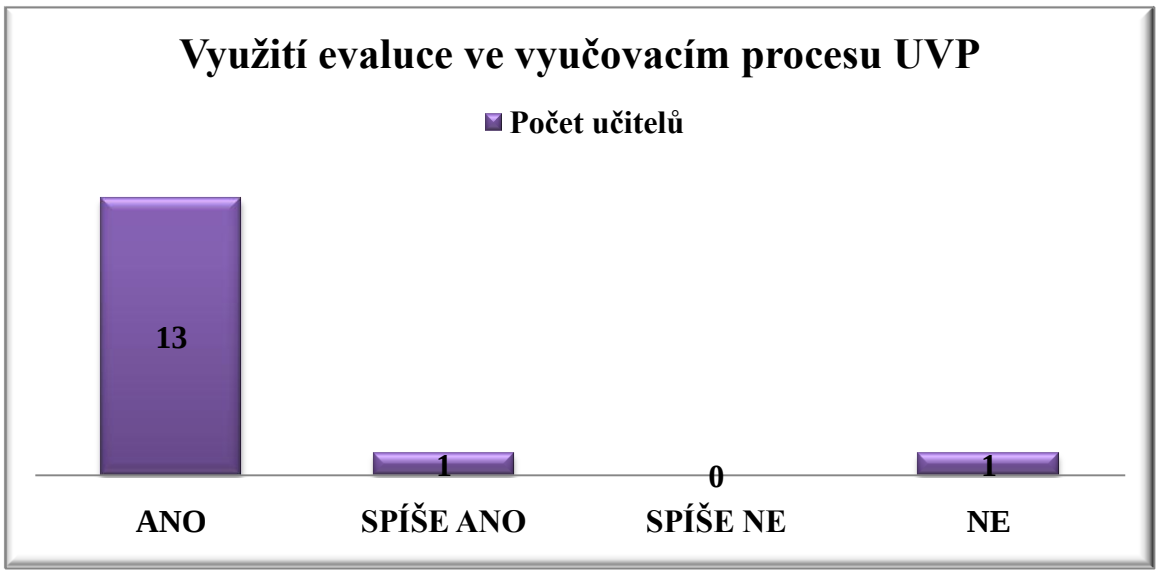

Zdroj: vlastní zpracování

Žáci se specifickými poruchami učení

Ve škole se setkáváme se žáky, kteří mají specifické poruchy učení (SPU) jako je např. dyslexie, dyskalkulie, dysgrafie, dyspraxie, dysortografie. Někdy se nejedná o SPU, ale jsou to nižší intelektové schopnosti. V tomto případě je třeba dopřát žákům více času na práci a vysvětlení. Je velmi důležité, aby učitel tyto poruchy žáků vnímal. V každém předmětu je vnímání poruch odlišné.

Výsledek v tabulce č.3 je velmi zarážející, protože polovina učitelů všeobecně vzdělávacích předmětů vůbec učební materiál neupravuje.

Tabulka č.3: Úprava učebních materiálů

Procentuální úprava učebních materiálů	Počet učitelů vnímající žáky s SPU
100%	1
70%	1
50%	1
20%	1
5%	1
1%	2
0%	8

Zdroj: vlastní zpracování

Doporučením je prohloubení znalostí dané problematiky návštěvou pedagogicko - psychlogické poradny nebo výběr kvalitní besedy, semináře o specifických poruchách učení.

4.3.5. Sociální prostředí

V páté části je dotazník zaměřen na otázku číslo 13 sociální prostředí, které velkou měrou ovlivňuje celkový přístup učitele k náročné práci. Z celkového počtu dotazovaných učitelů 12 uvedlo, že sociální prostředí na pracovišti je vyhovující nebo spíše vyhovující. Důkazem velmi dobrých vztahů mezi kolegy je příjemná a pozitivní atmosféra. Nálada na pracovišti velmi úzce souvisí s vyučovacím procesem a s přístupem k žákům.

Graf č.8: Sociální prostředí UVP

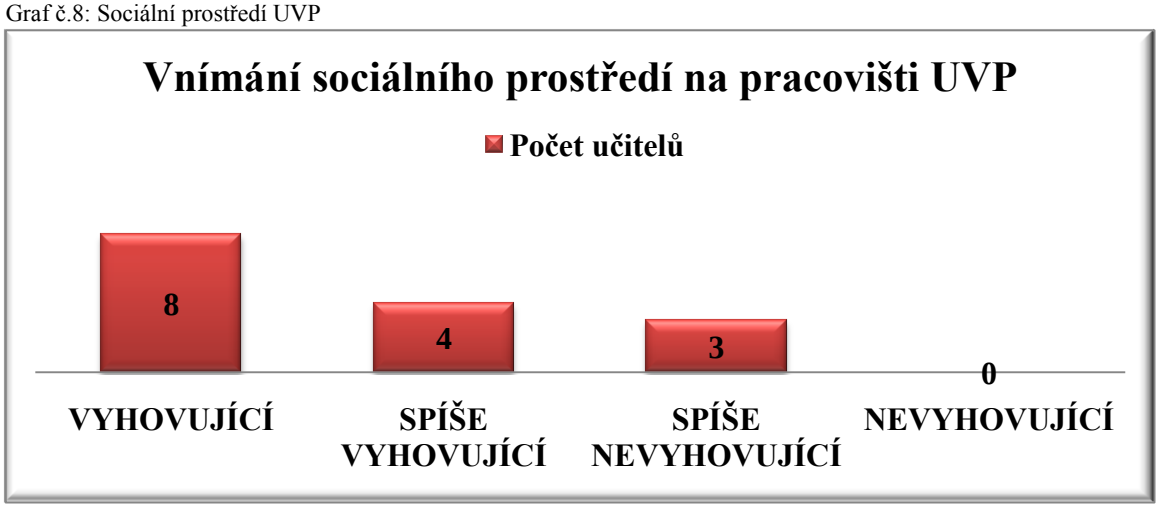

Zdroj: vlastní zpracování

Významným prvkem sociálního přístupu UVP je vnímavý a citlivý přístup vedení. Přístup nadřízených také napomáhá k tvorbě klidného pracovního prostředí. Pracovníci školy si uvědomují, že dobrý kolektiv je velmi důležitý, nahradí i chybějící materiální statky.

Doporučením je neustále o dobré vztahy pečovat třeba přednáškami, besedami na téma: Jak udržet dobré vztahy na pracovišti.

4.3.6. Motivační prvky

V porovnávání výsledků šesté části otázky číslo 14 dotazníkového šetření, vyhodnocujeme motivační prvky. Na Střední škole stavební a technické využívají učitelé motivační prvky uvedené v grafu. Učitelé všeobecně vzdělávacích předmětů jsou většinou třídními učiteli a mají velkou pravomoc zasahovat do prvků motivace. V areálu školy je zákaz parkování motorových vozidel. Pokud žák splní podmínky stanovené školou, jako je např. prospěch, docházka, chování, může v areálu využívat omezený počet parkovacích míst. Při porušení stanovených podmínek je mu odebrána parkovací karta.

Žáci, kteří dojíždějí, z jiné obce mají nárok na "příspěvek na dojíždění". Aby byl příspěvek vyplacen, je nutné splnit daná kritéria např. žák musí být klasifikován z chování stupněm velmi dobrý, nesmí mít žádnou neomluvenou hodinu, dlouhodobou absenci.

Pochvala je slovní hodnocení, je nejčastěji používaným prvkem, který žákům pomáhá při splnění zadaného úkolu.

Dalším prvkem motivace je měsíční stipendium, které může být vypláceno od 1. ročníku daného oboru. Je specifické pro určité obory např. zedník, instalatér, tesař, pokrývač, čalouník, strojní mechanik.

Na konci školního roku se vyhodnotí žák, který dosáhl nejlepších studijních výsledků a může být ohodnocen finanční odměnou.

Motivačním prvkem je i tzv. "skokan roku". Žák, který se v průběhu daného pololetí zlepšil v celkovém průměru nejvíce, může být také ohodnocen finanční odměnou.

Posledním prvkem motivace jsou poukázky za prospěch, které mohou mít hodnotu 2000,-Kč. Jsou darovány žákům s velmi dobrým prospěchem za celou dobu studia.

Na všechny motivační prvky má vliv nejen třídní učitel, ale i ostatní vyučující, kteří mohou podávat návrhy pro udělení odměn.

Graf č.9: Motivační prvky UVP

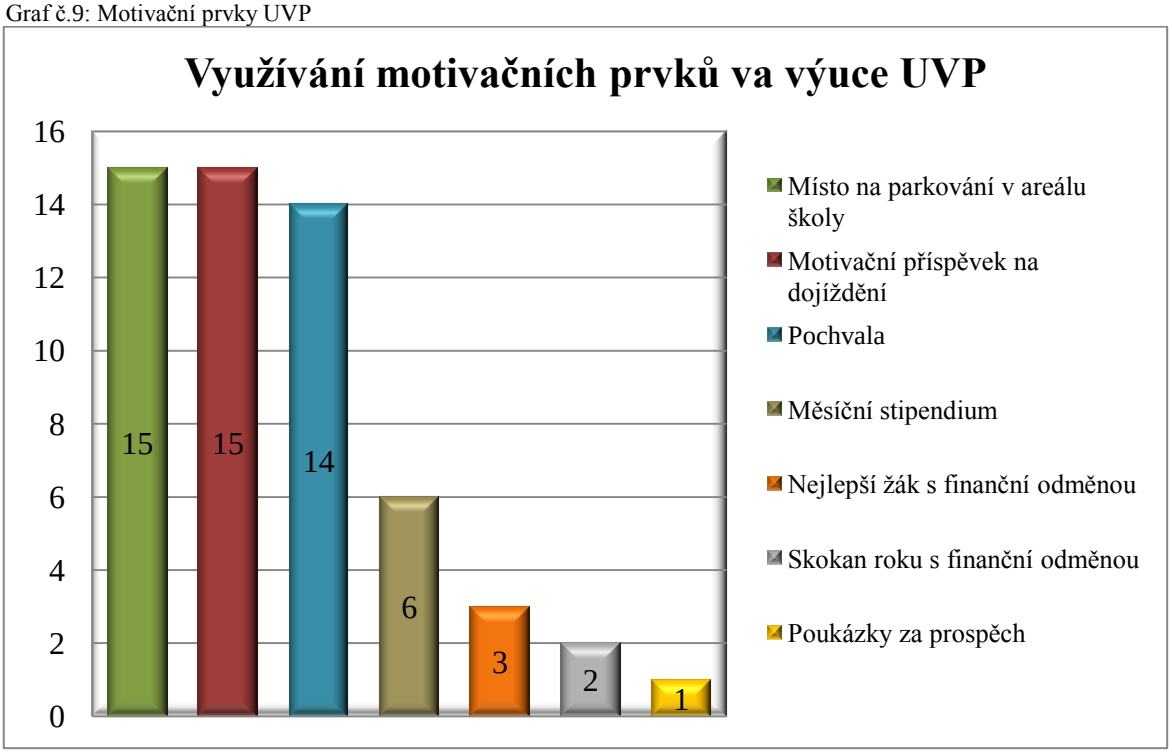

Zdroj: vlastní zpracování

Závěrem můžeme shrnout, že je velmi důležité zajímat se o motivaci žáků, neustále je sledovat, ptát se a vyslechnout jejich přání a požadavky. Tak učitel zjistí, co žáky zajímá a může s nimi lépe spolupracovat. Je to nepřetržitý, stále se opakující proces.

4.3.7. Odborná kvalifikace

V poslední sedmé části porovnávání výsledků jsem se zaměřila na rozbor otázky číslo 15, ve které respondenti odpovídali na možnost dalšího vzdělávání. Zajímala jsem se především, o jaké kurzy mají zájem. Z grafu vyplývá, že učitelé všeobecně vzdělávacích předmětů raději studují doma danou problematiku anebo na počítači e-learningové kurzy. Může to být z několika důvodů. Škola nemá dostatek finančních prostředků, nabídka kurzů není zajímavá, špatná zkušenost z předchozího školení nebo učitelé nechtějí, odmítají

měnit svůj zaběhnutý způsob práce. Dalším důvodem je i místo, kde se kurzy konají. Jsou velmi vzdálené od místa pracoviště a jsou odkázáni na veřejný dopravní prostředek.

Graf č.10: Odborná kvalifikace UVP

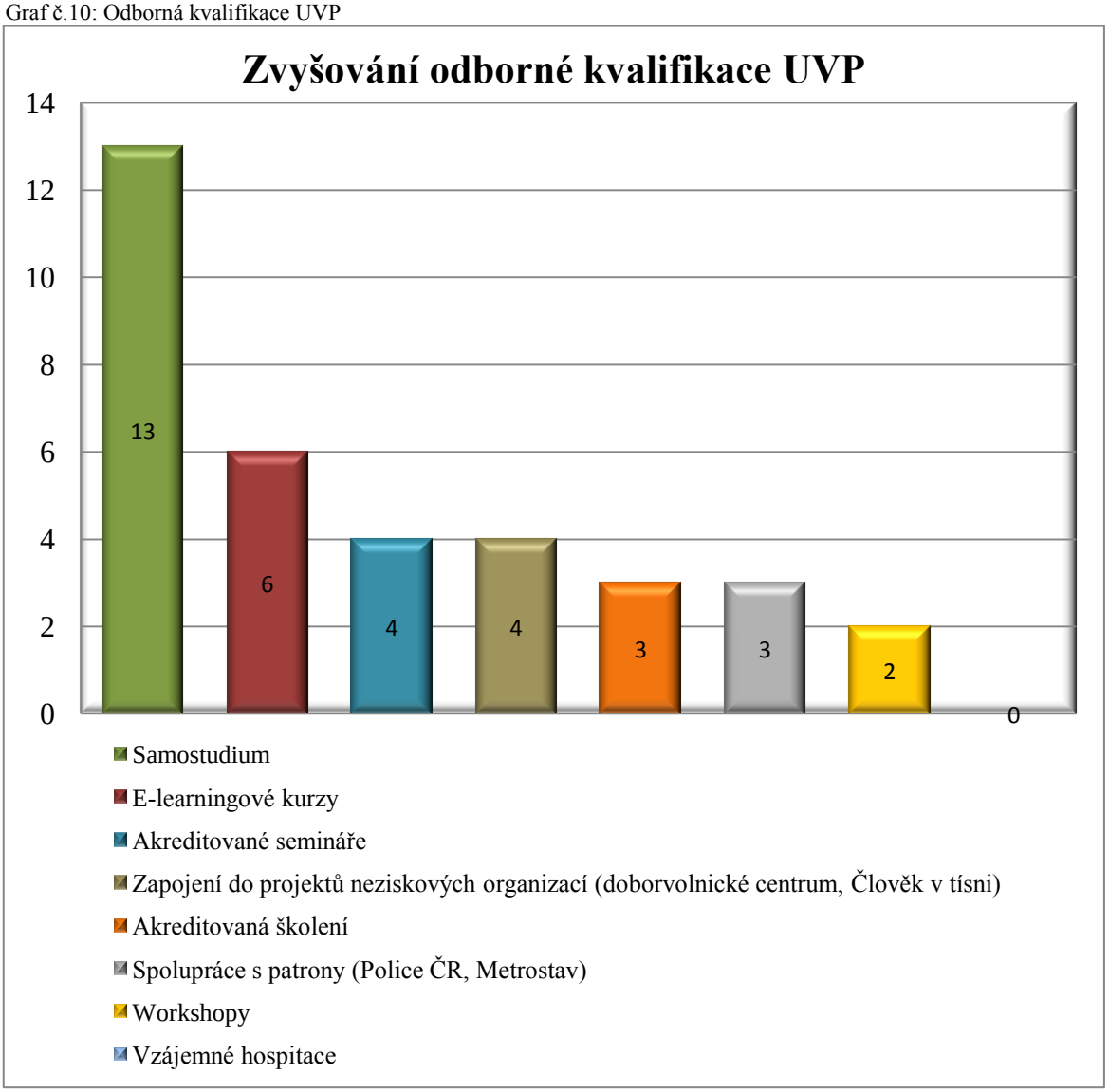

Zdroj: vlastní zpracování

Závěrem je nutné podotknout, že učitelé už neplní pouze úlohu předávání vědomostí, proto je nutné, aby neustále zdokonalovali svou pedagogicko - psychologickou práci např. návštěvou seminářů nebo vzájemnými hospitacemi.

4.4.1. UČITELÉ ODBORNÝCH PŘEDMĚTŮ

V první části výzkumného šetření se otázky číslo 1-3 týkaly všeobecného charakteru: pohlaví, věk, povolání. Skupinu respondentů jsem rozdělila do čtyř věkových kategorií - nejmladší kategorie 25 až 35 let, druhá kategorie 36 až 46 let, třetí kategorie 47 až 57 let a nejstarší kategorie 58 let a více.

Graf č.11: Genderové rozložení UOP

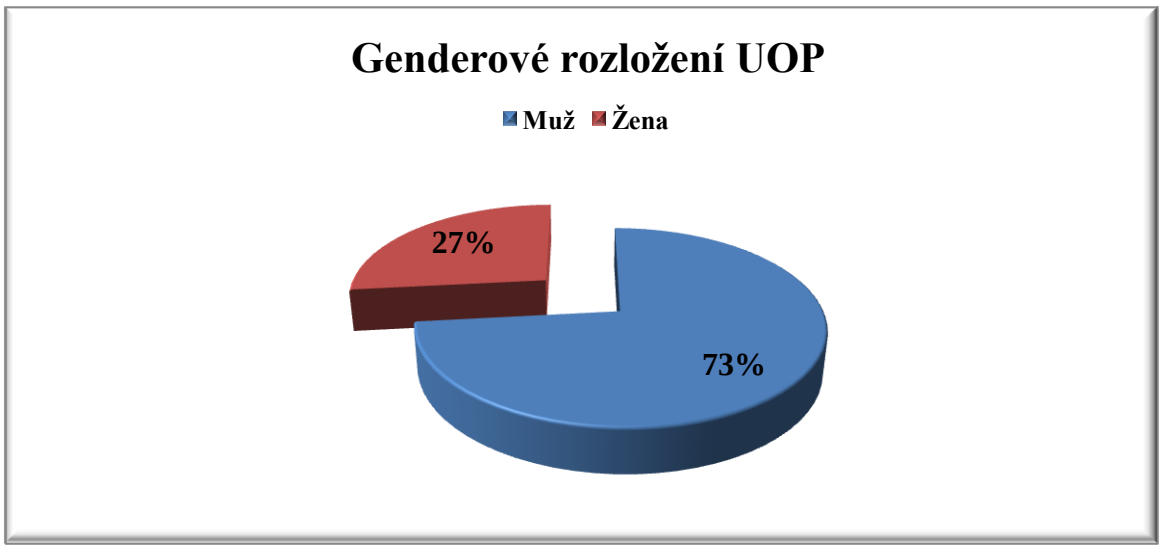

Zdroj: vlastní zpracování

U povolání byly vytvořeny tři skupiny učitelů - učitelé všeobecných předmětů, učitelé odborných předmětů a učitelé odborného výcviku. Na škole je celkem 30 učitelů odborných předmětů. Dle genderového rozložení je 8 žen a 22 mužů. Věkové rozložení UOP je 63% učitelů nad 47let.

Graf č.12: Věkové rozložení UOP

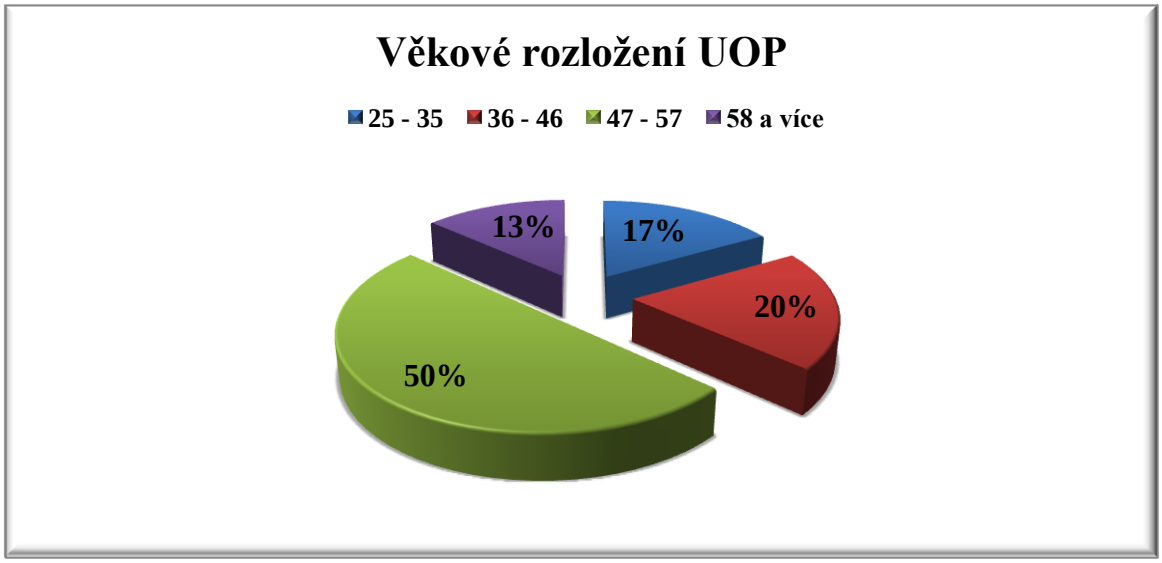

Zdroj: vlastní zpracování

4.4.2. Výukové metody

Druhá část dotazníku, otázky číslo 4-6 je zaměřena na nejvíce používané výukové metody. Z výsledků dotazníků plyne (tabulka č. 4), že učitelé odborných předmětů nevyužívají širokou škálu metod. Využívají klasické běžné metody, ale někteří mají snahu učit dle nových moderních metod. Svůj zaběhnutý způsob, neradi mění.

Tabulka č.4: Metody

Pořadí	Metoda	Počet učitelů využívajících této metody	%
1.	Vysvětlení	16	53
2.	Rozbor	13	43
3.	Výklad	12	40
4.	Prezentace, cvičení	11	37
5.	Referát, diskuse	10	34

Zdroj: vlastní zpracování

Stručný popis metod:

První tři metody vysvětlení, rozbor a výklad byly popsány v kapitole 4.3.1. Při prezentaci učitel zajišťuje technické podmínky prezentace, stanoví kritéria a usměrňuje diskusi. U cvičení se opakují dílčí činnosti, které zdůrazňují kvalitu a osvojení daného tématu. Při referátu učitel navrhuje téma, doporučuje informační zdroje a stanovuje kritéria

hodnocení včetně grafické úpravy. Účastníci diskuse se snaží formulovat své názory a myšlenky na určitý problém. V rámci norem společenského chování argumentují. Učitel kontroluje dodržování pravidel diskuse.

Doporučením bude prohloubit znalosti v oblasti aktivních metod kvalitním seminářem, na kterém se přesvědčí o účelnosti moderních metod.

Graf č.13: Metody výuky UOP

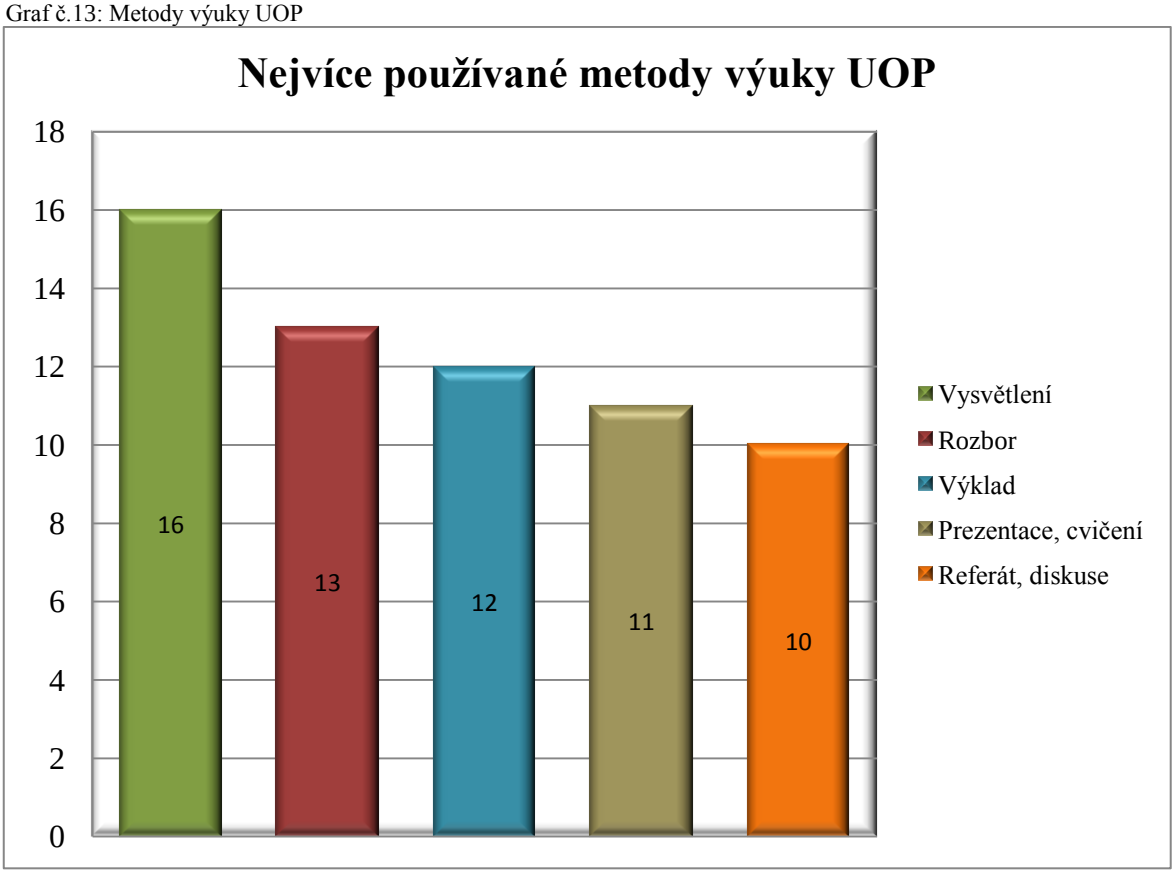

Zdroj: vlastní zpracování

4.4.3. Nejčastěji používané pomůcky

Ve třetí části jsem porovnávala výsledky z otázek číslo 7-10, ve kterých pedagogové odpovídali na používané pomůcky ve výuce, včetně využívání multimediální učebny notebooku. Nejčastější pomůcky jsou uvedeny v grafu. Dále UOV využívají názorné ukázky předmětů, které souvisí s probíranou tématikou např. polovodičové součástky v předmětu elektrotechnika. Také používají odborné časopisy a prospekty firem, se kterými škola spolupracuje.

Učitelé v dotazníku uvedli, že na škole je nedostatek některých odborných pomůcek např. stavebnicové moduly, interaktivní tabule a notebook pro domácí přípravu.

Graf č.14: Používané učební pomůcky UOP

Zdroj: vlastní zpracování

Využívání multimediální učebny UOP

Tito učitelé využívají učebnu více než učitelé všeobecně vzdělávacích předmětů. Aby učitel tuto učebnu mohl využívat, je nutná dokonalá příprava na počítači, proto někteří tuto učebnu se žáky vůbec nenavštěvují.

Bude nutné zaměřit se na intenzivní přesvědčování učitelů, aby změnili přístup při přípravě na vyučovací hodinu. Další negativní stránkou je i poškozování majetku ze stran žáků. Z dotazníků je patrné, že do učebny chodí většinou třídy vybrané.

V této učebně musí žáci nejen poslouchat a sledovat připravenou prezentaci, ale také sami průběžně zapisovat poznámky z prezentace učitele. Žáci maturitních oborů využívají tuto učebnu ke zveřejnění svých vlastních prezentací. Mají zde také možnost vidět tématické filmy, které se vztahují k určitému předmětu.

Graf č.15: Využití multimediální učebny UOP

Zdroj: vlastní zpracování

Notebook

Ze třiceti dotazovaných 20 učitelů uvedlo, že žákovské notebooky by ve výuce využívali. Vyučovací proces by se stal zajímavější a mohl by vést k určité samostatnosti žáků. Z odborného hlediska vede k rychlému a názornému řešení a pochopení látky. Příprava učitele by byla opět velmi náročná nejenom po stránce technické, ale i po stránce odborné.

Graf č.16: Možnost využití notebooků ve výuce

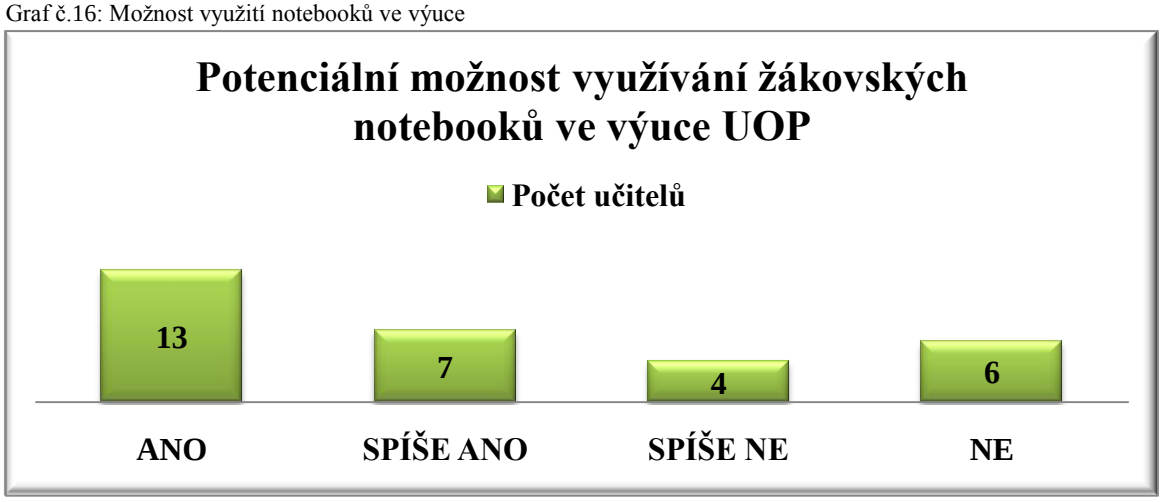

Zdroj: vlastní zpracování

Na závěr můžeme doplnit, že využívání pomůcek pro názornost žáků je důležité, slouží to k lepšímu pochopení učiva. Významným prvkem je, že učitelé i při nedostatku

finančních prostředků dovedou najít způsoby, jak nahradit moderní nedostupné stavebnicové modely.

4.4.4.Evaluce

Čtvrtá část dotazníku je zaměřena na otázky číslo 11-12 žáci se specifickými poruchami učení a výsledky evaluace. Pouze polovina učitelů napsala, že využívá výsledků evaluace. Je to celkem zarážející zjištění, že některé učitele tyto výsledky nezajímají. Z těchto výsledků zjistí, jak žáci látku ovládají a zda jsou schopni pochopit návaznosti.

Graf č.17: Evaluace UOP

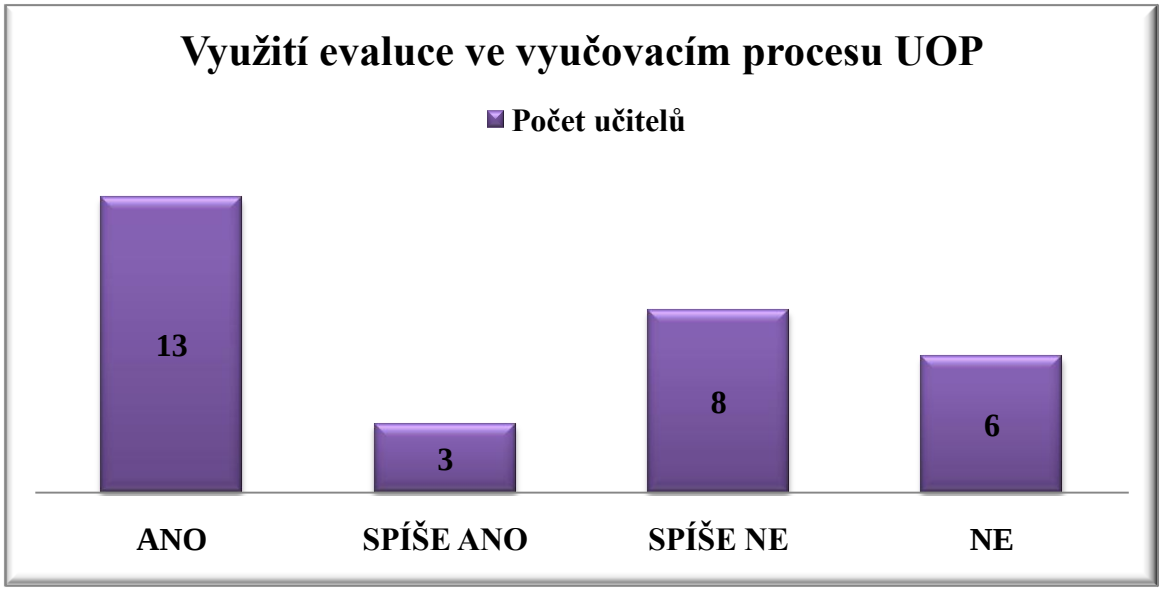

Zdroj: vlastní zpracování

Žáci se specifickými poruchami učení

Necelá polovina učitelů vůbec nebere v úvahu žáky s poruchami učení. V dnešní technické době, kdy žáků s SPU přibývá je to zarážející a je zapotřebí s těmito žáky umět pracovat. S poruchami učení částečně souvisí již zmíněná evaluace ve vyučovacím procesu.

V odborných předmětech jako je (např. elektrotechnika, strojírenská technologie, mechatronika) je velmi důležité být v neustálém kontaktu se žákem a vnímat jeho tempo, protože učební látka je velmi náročná z teoretického i praktického hlediska.

Tabulka č.5: Úprava učebních materiálů

Procentuální úprava uč. materiálů	Počet učitelů vnímajících žáky s SPU
70%	2
33%	1
30%	4
20%	6
0%	17

Zdroj: vlastní zpracování

Závěrem je doporučení prohloubit si znalosti dané problematiky - poruchy učení vhodným seminářem nebo besedou, kterou bude vést odborník z praxe.

4.4.5. Sociální prostředí

V páté části dotazníku je otázka číslo 13, která je zaměřena na sociální prostředí. Většině UOP sociální prostředí na pracovišti vyhovuje. Kolektiv považují za dobrý. Na pracovišti jim chybí modernější vybavení výpočetní techniky. Někteří učitelé by uvítali, svůj vlastní kabinet, aby nemuseli sdílet společný prostor sborovny se všemi kolegy.

Graf č.18: Sociální prostředí UOP

Zdroj: vlastní zpracování

Doporučením je, aby dobré vztahy na pracovišti byly podporovány nepravidelnými, zajímavými besedami na téma vzájemné porozumění, komunikace apod.

4.4.6. Motivační prvky

V šesté části dotazníkového šetření jsem porovnávala výsledky otázky číslo 14, motivační prvky. Učitelé odborných předmětů využívají motivační prvky jako UVP pouze v jiném pořadí. Na otázku v dotazníku, zda používají i jiné prvky motivace uvedli, možnost zprostředkování brigády. Odborní učitelé mají různé kontakty na spolupracující firmy a mohou šikovné žáky doporučit.

Graf č.19: Motivační prvky UOP

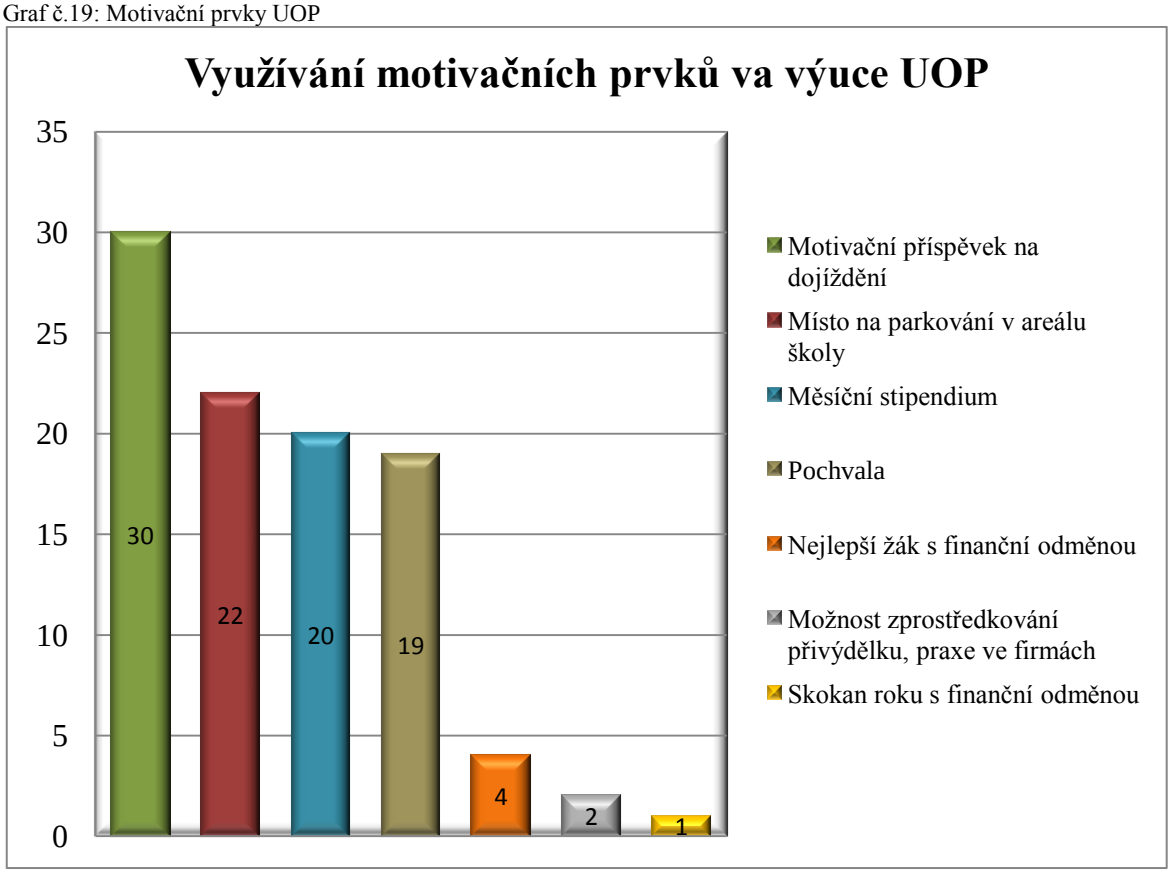

Zdroj: vlastní zpracování

Závěrem můžeme zdůraznit, že je velmi dobré a inspirující, že učitelé na motivační prvky nezapomínají a využívají je v plném rozsahu.

4.4.7. Odborná kvalifikace

V poslední sedmé části porovnávání výsledků jsem se zaměřila na otázku číslo 15, ve které učitelé odpovídali na možnost dalšího vzdělávání. Tato skupina učitelů také nejčastěji upřednostňuje samostudium. Využívá také e-learningových kurzů na počítači.

Velmi často spolupracuje se školními patrony s firmou Metrostav a s Policií ČR. Semináře a školení nepatří k oblíbeným, důvodem je časová a finanční náročnost. Závěrem je nutné dodat, že jsou zapotřebí nejen ke zvýšení odborné kvalifikace, ale i k získání nových informací a zkušeností.

Graf č.20: Odborná kvalifikace UOP

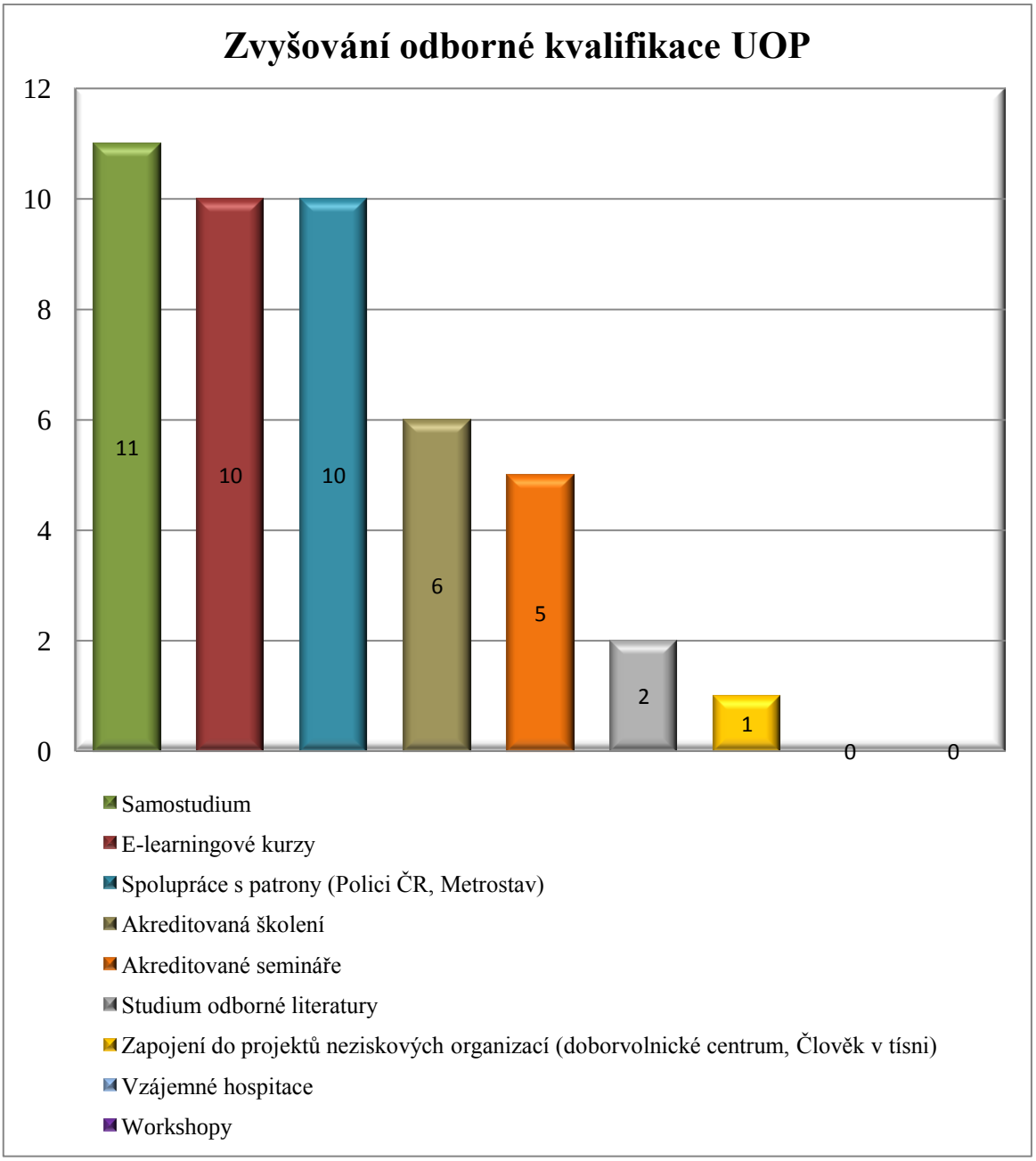

Zdroj: vlastní zpracování

4.5.1. UČITELÉ ODBORNÉHO VÝCVIKU

V první části výzkumného šetření se otázky číslo 1-3 týkaly všeobecného charakteru: pohlaví, věk, povolání. Skupinu respondentů jsem rozdělila do čtyř věkových kategorií - nejmladší kategorie 25 až 35 let, druhá kategorie 36 až 46 let, třetí kategorie 47 až 57 let a nejstarší kategorie 58 let a více.

U povolání byly vytvořeny tři skupiny učitelů - učitelé všeobecných předmětů, učitelé odborných předmětů a učitelé odborného výcviku. Učitelé odborného výcviku jsou zastoupeni pouze muži v počtu 49. Náročnost odborného výcviku opravy osobních automobilů, instalatérské, zednické práce a další manuální činnosti jsou toho důkazem, proč tady ženy chybí.

Graf č.21: Genderové rozložení UOV

Zdroj: vlastní zpracování

Podle dotazníkového šetření je věková hranice nad 47let a více zastoupena 61%. Učitelé odborného výcviku předávají při praktické výuce své zkušenosti, znalosti a odborné dovednosti. Učí pracovnímu přístupu, zručnosti a opravám v jednotlivých stavebních a technických řemeslech.

Graf č.22: Věkové rozložení UOV

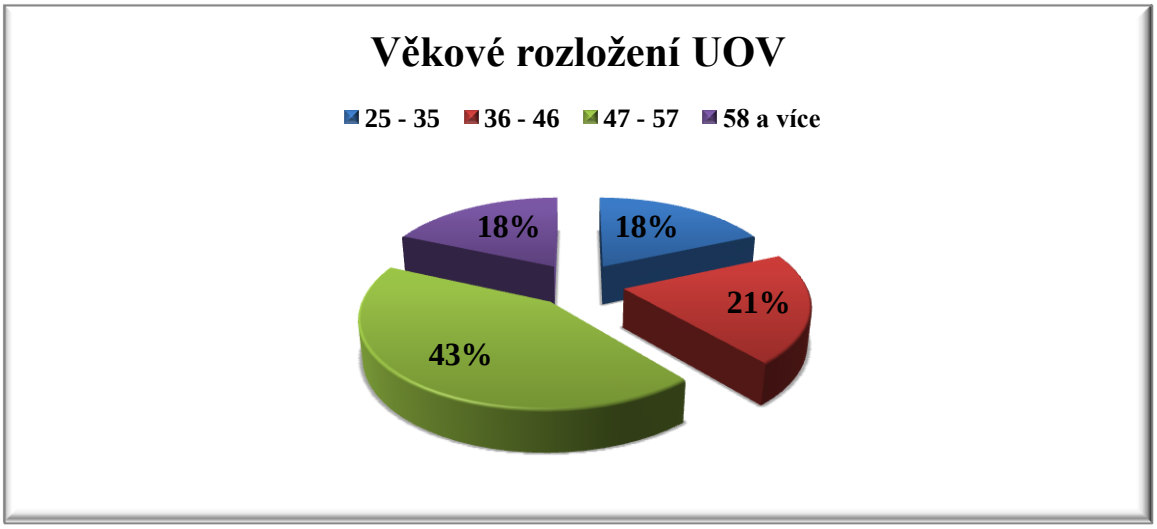

Zdroj: vlastní zpracování

4.5.2. Výukové metody

Ve druhé části dotazníku jsem se zaměřila na otázky číslo 4-6, na nejvíce používané výukové metody. Z výsledků dotazníků je zřejmé, že ani tato skupina učitelů nemá velký rozsah metod. Je to dané i odborností a specializací konkrétních učebních a maturitních oborů.

Tabulka č.6: Metody

Pořadí	Metoda	Počet učitelů využívajících této metody	%
1.	Výklad	28	57
2.	Samostatná tvorba	24	49
3.	Exkurze	20	41
4.	Simulace	16	33
5.	Cvičení, soutěž v dovednostech, prezentace, rozbor	10	20

Zdroj: vlastní zpracování

Stručný popis metod:

Výklad a rozbor byly popsány v kapitole 4.3.1. cvičení a prezentace byly popsány v části 4.3.2. Při samostatné tvorbě se učitel snaží inspirovat, povzbuzovat žáky, kteří vytváří samostatné dílo za pomoci různého materiálu, nářadí, nástrojů a dalších potřebných pomůcek. Při exkurzi žáci sledují, pozorují např. technologické postupy v praxi.

Graf č.23: Metody výuky UOV

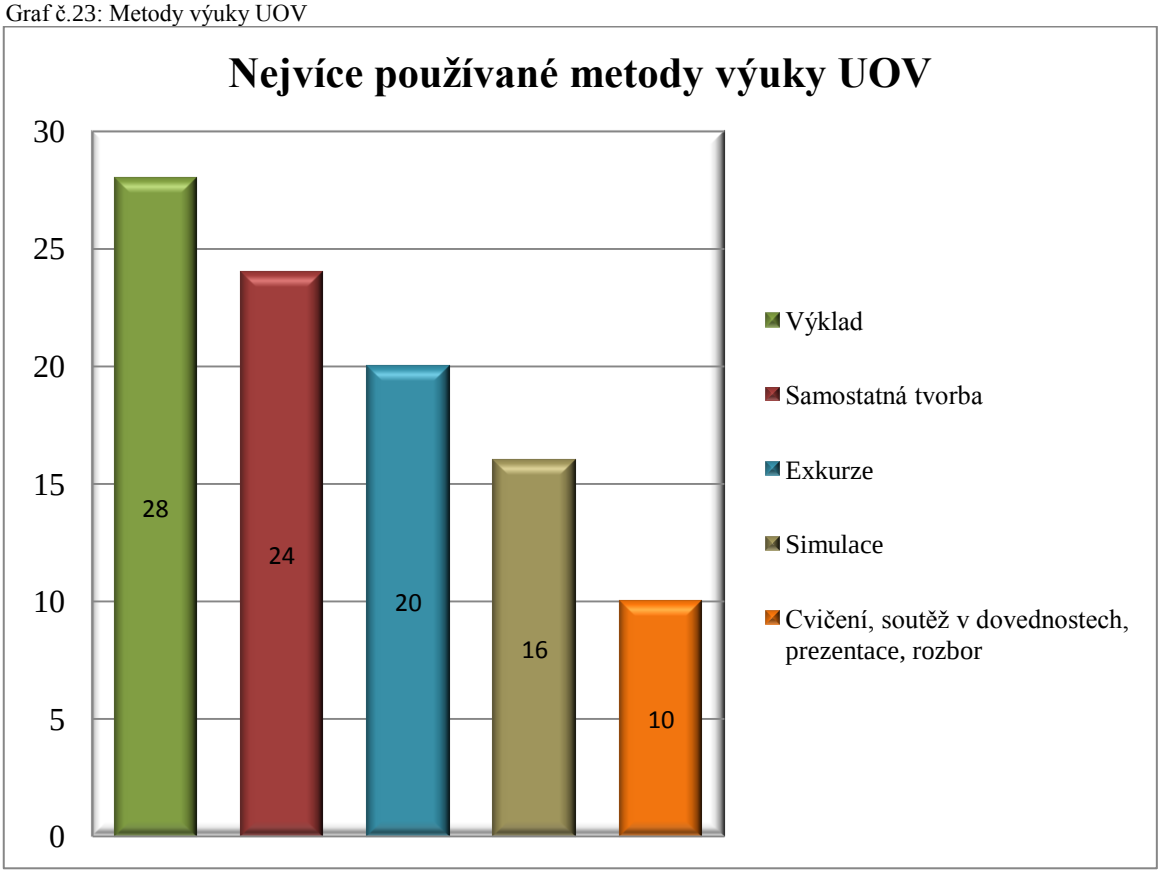

Zdroj: vlastní zpracování

Mohou si zaznamenávat důležité postřehy. Simulace řeší konkrétní problém, situaci. Učitel stanovuje limity řešení problému. Soutěž v dovednostech ukazuje žákům a učitelům co se za určitý časový úsek naučili. Při soutěži jsou žáci odkázáni sami na sebe, čerpají ze získaných teoretických a odborných znalostí. Získávají sebevědomí a zkušenosti praktického cvičení.

Závěrem je nutné zaměřit se na zvyšování zájmu o nové aktivní metody výběrem netradičního semináře a obětování času a vlastních financí.

4.5.3. Nejčastěji používané pomůcky

Ve třetí části dotazníku jsem se zaměřila na otázky číslo 7-10, respondenti zde odpovídali na učební pomůcky, multimediální učebnu a notebook. I učitelé odborného výcviku používají standardní pomůcky. Mimo tyto pomůcky používají výkresovou

dokumentaci, cvičné panely, názorné ukázky nářadí, nástrojů a strojů. Dále k výuce využívají normy ČSN a odborné katalogy.

V dotazníku UOV uvádí, že chybí diagnostické přístroje, nářadí a další odborné pomůcky např. pro obor automechanik. Výuku by rádi zkvalitnili i nákupem moderního vybavení.

Závěrečné doporučení je hledání možností, jak využít všechny dostupné pomůcky.

Graf č.24: Používané učební pomůcky UOP

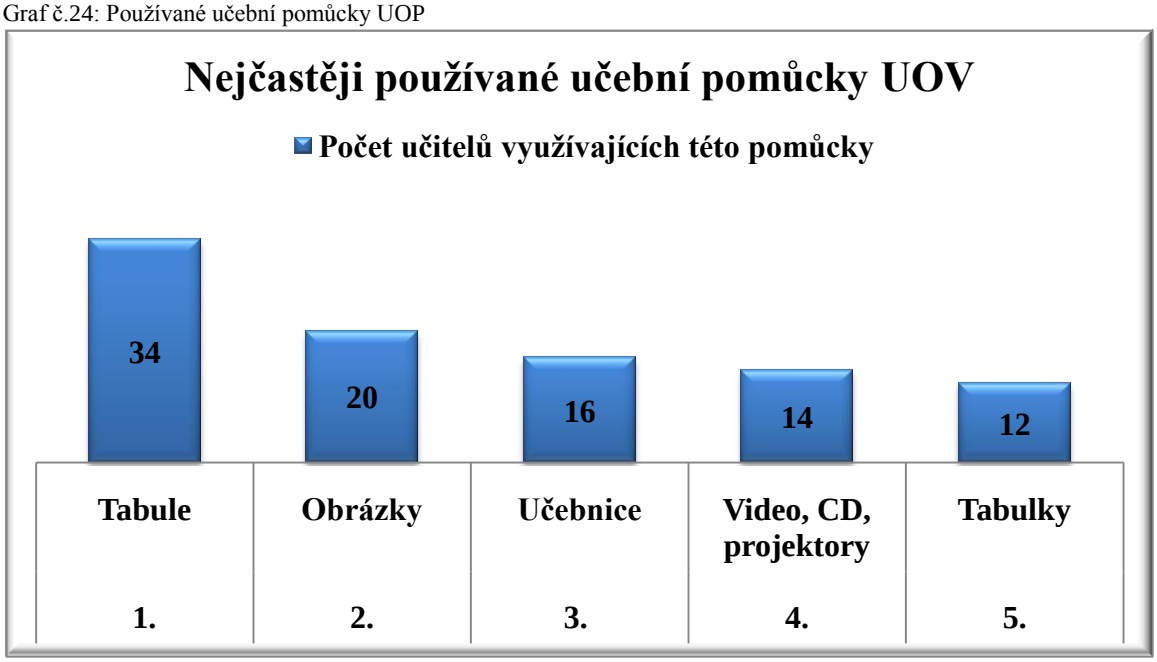

Zdroj: vlastní zpracování

Využívání multimediální učebny UOV

Učitelé učebnu prakticky vůbec nevyužívají. Je to i z důvodu, že jsou zaměřeni na praktické činnosti a někteří ji nemají k dispozici, protože pracují na odloučeném pracovišti.

Pouze obory automechanik a mechatronik tuto učebnu využívají. Automobilové obory z důvodu splnění zkušebních testů autoškoly a mechatronici, z důvodů prezentací CNC strojů.

Výsledky z dotazníkového šetření jsou zaznamenány v následujícím grafu č. 25.

Graf č.25: Využití multimediální učebny UOV

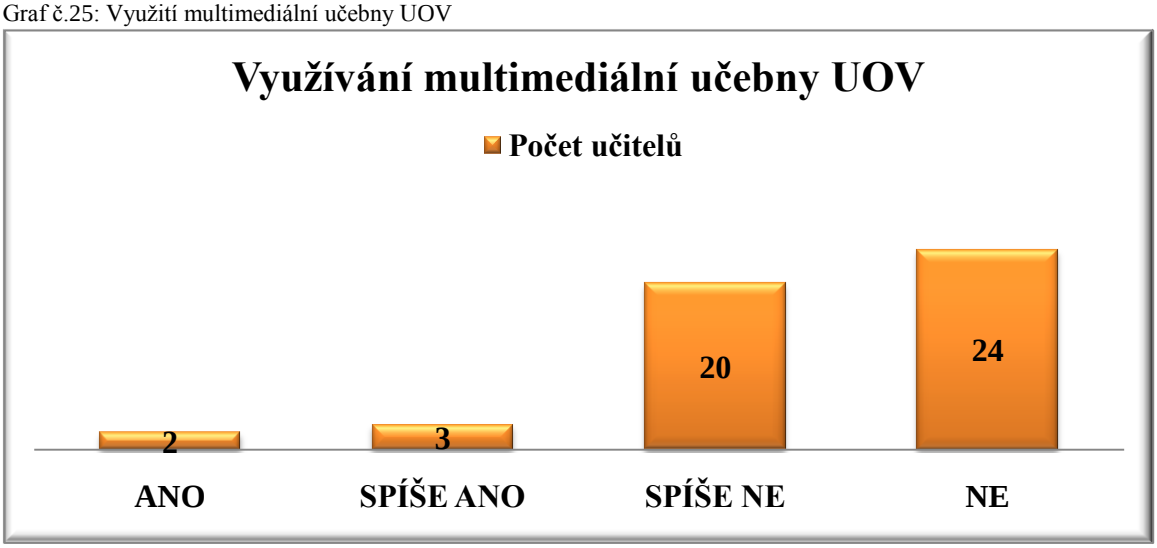

Zdroj: vlastní zpracování

Notebook

Notebook by využili ti UOV, kteří vyučují maturitní obor mechatronik. Žáci se učí na odborném výcviku obrábět za pomoci CNC strojů a technologický postup se zadává do počítače. Používáním notebooků by se zvýšila nejen rychlost, ale i efektivnost práce.

Graf č.26: Možnost využití notebooků ve výuce UOV

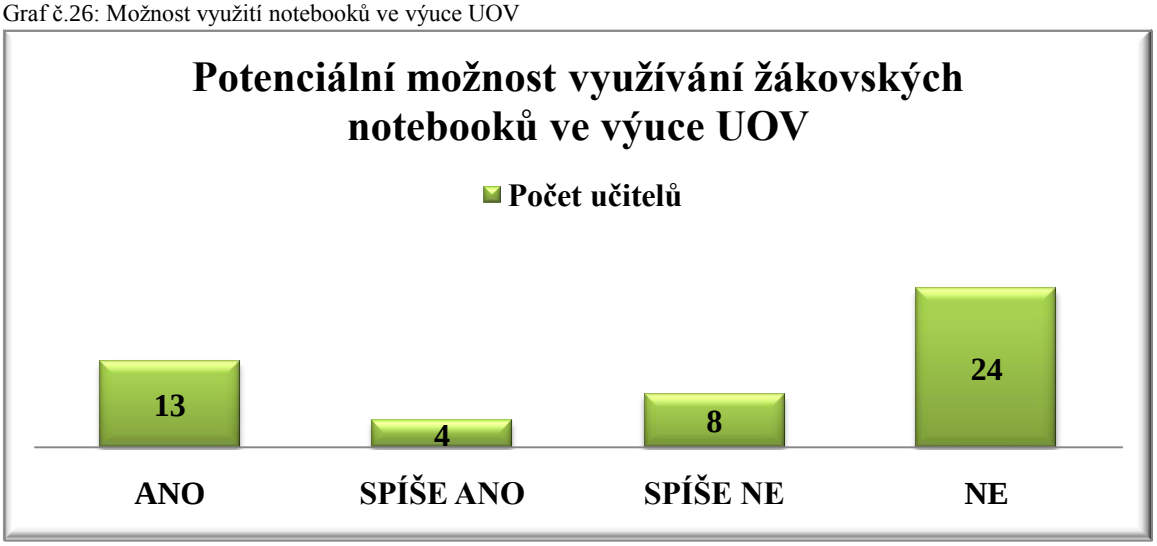

Zdroj: vlastní zpracování

Závěrečné doporučení je hledat nové možnosti, jak získat nové kvalitnější pomůcky např. vytvořením projektu OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost.

4.5.4. Evaluace

Ve čtvrté části dotazníku jsem se zaměřila na otázky číslo 11-12 evaluace a žáci se specifickými poruchami učení. Zpětná vazba dle grafu je prováděna u většiny UOV. V tomto případě je to velmi důležité zjištění, protože všechny práce na odborném výcviku se provádějí, až po proškolení žáků o bezpečnosti práce. Některé činnosti jsou velmi náročné a vyžadují určitý způsob chování, aby nedošlo k ohrožení zdraví.

Graf č.27: Evaluace UOV

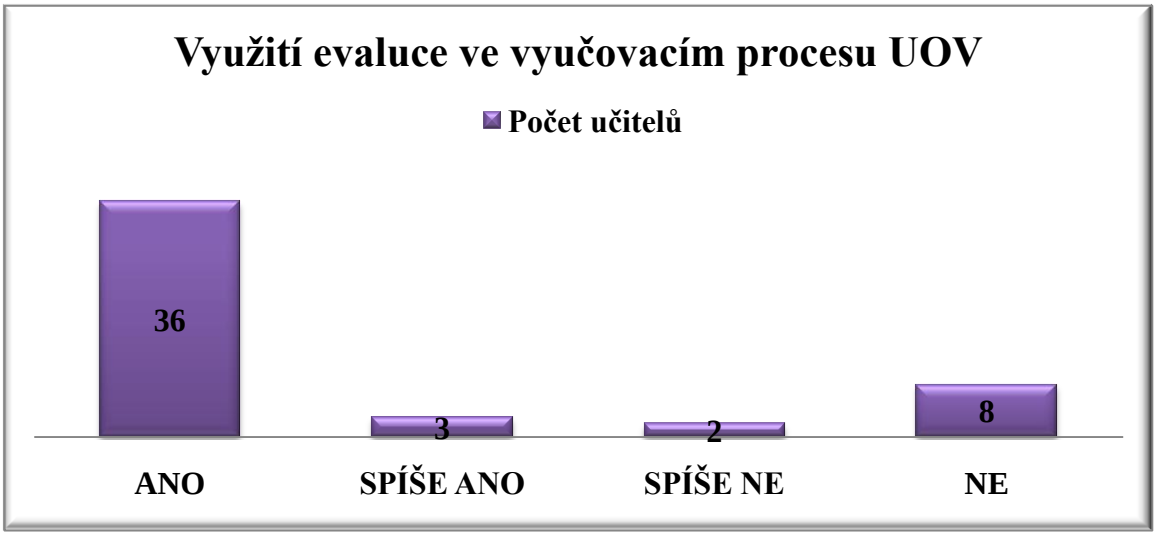

Zdroj: vlastní zpracování

Žáci se specifickými poruchami učení

UOV neupravují učební materiály, ihned se přizpůsobí dané situaci. Při praktickém vyučování mohou změnit dle schopnosti žáka okamžitě technologický postup.

4.5.5. Sociální prostředí

Při porovnávání výsledků v páté části dotazníku je otázka číslo 13 zaměřena na sociální prostředí. Počet respondentů se rozdělil téměř na dvě stejné poloviny. První polovina je se svým pracovním a sociálním prostředím spokojena, druhá polovina naopak nespokojena. Je to způsobeno i tím, že na odloučeném pracovišti není kvalitní sociální zařízení, šatny a celkový stav budovy čeká rekonstrukce.

Co se týká vztahů a kolektivu na pracovišti je hodnocen jako vyhovující.

Graf č.28: Sociální prostředí UOV

Zdroj: vlastní zpracování

Bude nutné zaměřit se na získání finančních zdrojů od zřizovatele nebo sponzorů, aby se nevyhovující sociální prostředí změnilo a odpovídalo běžným pracovním standardům.

4.5.6. Motivační prvky

V šesté části porovnávání výsledků v otázce číslo 14 vyhodnocujeme motivační prvky. Učitelé odborného výcviku také využívají motivačních prvků. Nejvíce používaným prvkem motivace, je praxe ve firmách. Tato motivace je pouze v jejich kompetenci, mají možnost žáka doporučit na praxi do firem. Žák musí splnit dané podmínky např. chování, prospěch, omluvená absence, ale také praktické schopnosti a dovednosti. Učitelé odborného výcviku mají při praktickém vyučování průměrně 12 žáků. Je to jejich výhoda, žáky blíže poznat, nejen po stránce charakterové, ale i profesní. V některých případech se stává, pokud je žák zručný a šikovný je mu ve firmě, kde absolvoval praxi, nabídnuto pracovní místo.

Na závěr můžeme shrnout, že motivace je klíčovým nástrojem ve vztahu žák - učitel a umožňuje žákům posílení sebevědomí a zlepšení vstupu do pracovního procesu.

Graf č.29: Motivační prvky UOV

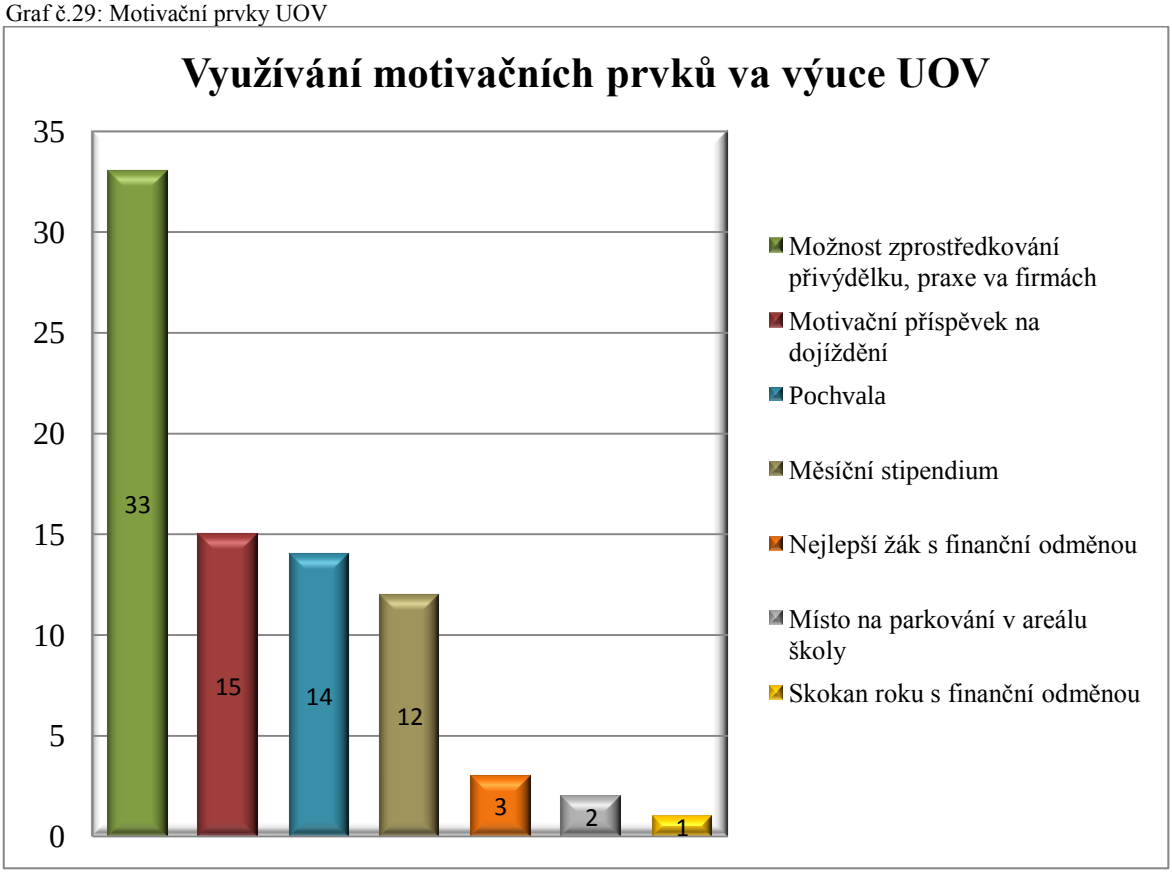

Zdroj: vlastní zpracování

4.5.7. Odborná kvalifikace

V poslední části sedmé, jsem prováděla rozbor otázky číslo 15 - zvyšování odborné kvalifikace. Tato skupina dotazovaných na otázku kvalifikace uvedla, že využívá semináře a školení. Na dalších místech je spolupráce s patrony a samostudium.

Další kvalifikace je zanedbatelná. Z uvedeného vyplývá, že UOV v důsledku bezpečnosti práce a proškolování na nových moderních strojích raději navštíví seminář a konkrétně se seznámí s obsluhou a manipulací zařízení. Tato skupina učitelů vyučuje praktické věci, a proto je důležité zvyšování odbornosti nepodceňovat. Některá školení musí pravidelně po určitém čase opakovat, aby se předcházelo škodám na majetku a byla dodržována bezpečnost práce na odborném pracovišti.

Graf č.30: Odborná kvalifikace UOV

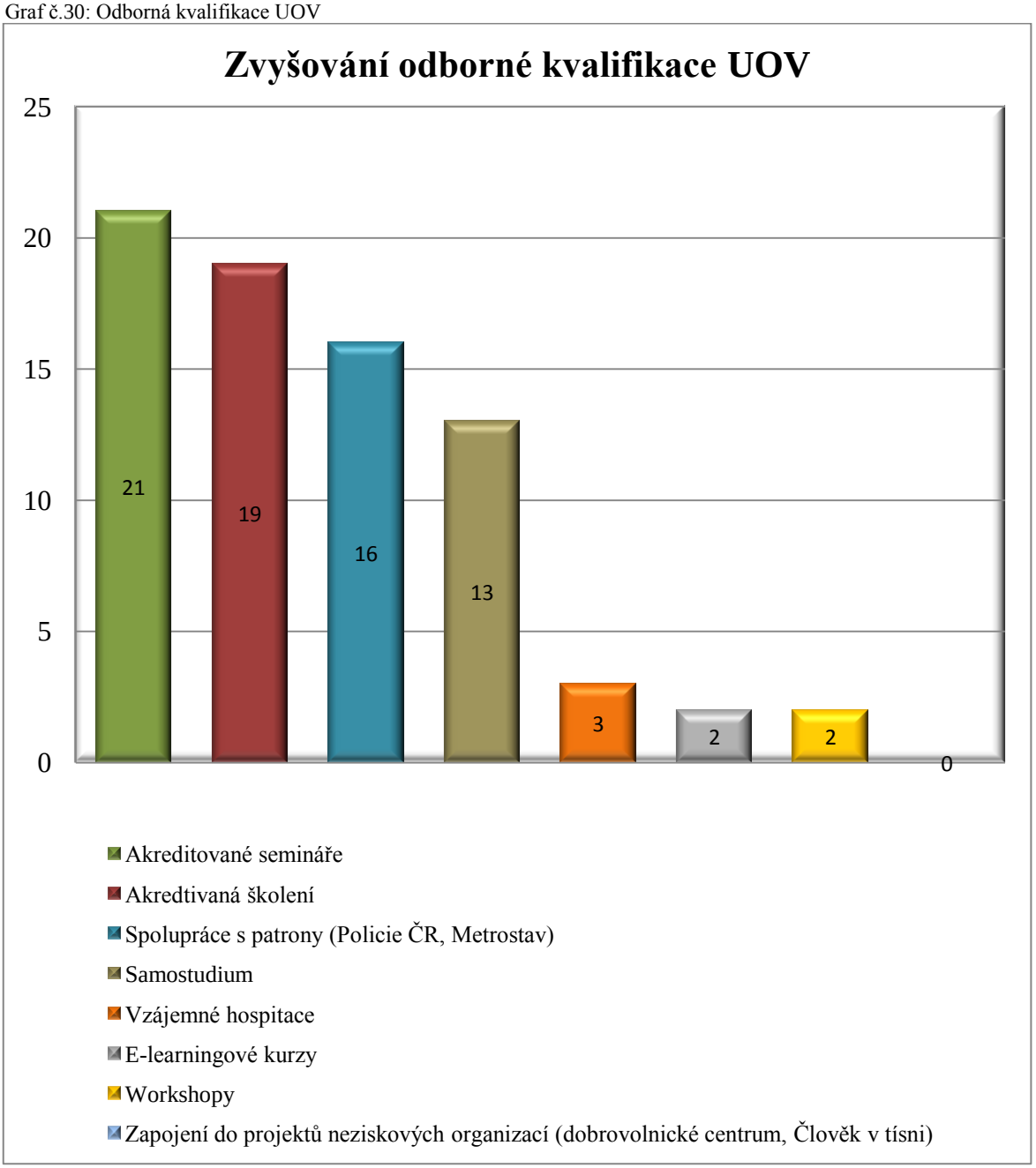

Zdroj: vlastní zpracování

Doporučením bude pravidelně docházet na kurzy, semináře a přednášky, které jsou nutné z hlediska bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

4.6.1. ŽÁCI

Dotazník pro žáky je rozdělen do pěti částí. V první části zjišťujeme metody, ve druhé používané pomůcky, ve třetí části hodnotíme sociální prostředí, ve čtvrté motivační prvky a v poslední části koláč radosti. Před vyplněním dotazníků byly žákům vysvětleny zásady pro vyplňování.

Otázky v dotazníku byly uzavřené, pouze u prvních dvou otázek číslo 1, 2 mohli žáci doplnit jinou odpověď, pokud nebyla uvedena ve výčtu možností. Dotazník sledoval četnost odpovědí.

Graf č.31: Genderové rozložení ŽÁCI

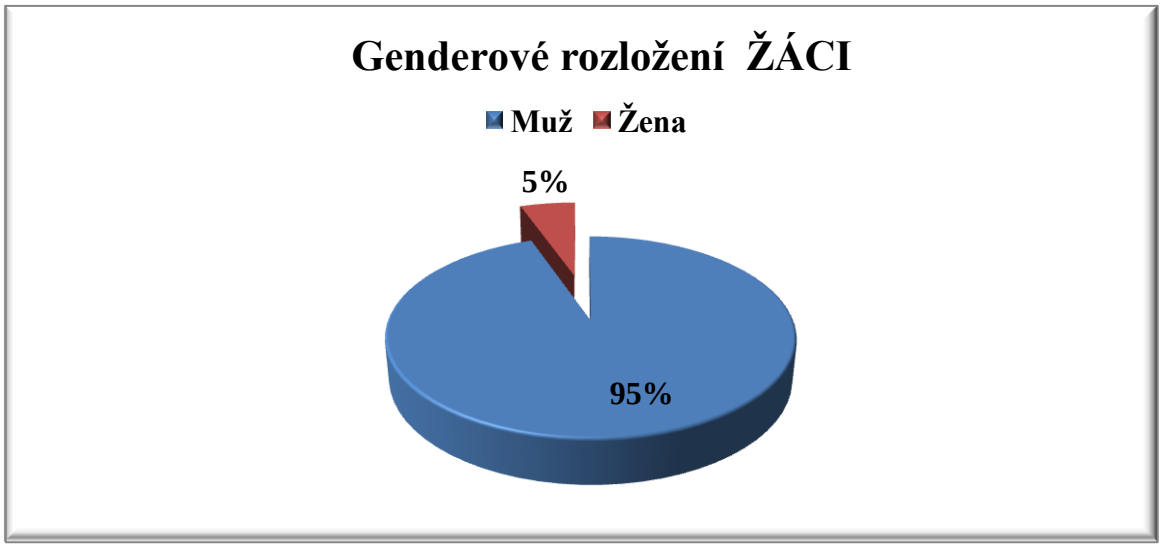

Zdroj: vlastní zpracování

V obecné části žáci zaznamenali, ročník v jakém se učí, věk a pohlaví. Dotazník vyplnilo celkem 148 respondentů, z toho 141 chlapců a 7 dívek. Škola je zaměřena na stavební a technické obory, proto je zde tak nízké zastoupení děvčat. Žákům bylo od 17let a výše. Nejstaršímu bylo 27let.

Graf č.32: Věkové rozložení ŽÁCI

Zdroj: vlastní zpracování

4.6.2. Výukové metody

V první části dotazníků žáků na oblíbené metody je patrné, že žáci se přiklání k jiným metodám, než učitelé. Je to způsobené celkovým přístupem k povinnostem, vzdorováním při plnění úkolů a v neposlední řadě i nezávislým způsobem života.

Všechny metody byly popsány v předcházejících kapitolách.

Tabulka č.7: Metody

Pořadí	Metoda	Počet žáků	%
1.	Exkurze	74	50
2.	Prezentace	33	22
3.	Poslech	18	12
4.	Referát	15	10
5.	Společná tvorba	8	6

Zdroj: vlastní zpracování

Exkurzí se žáci zúčastňují v rámci všech předmětů vyučovaných na střední škole. Záleží na volbě učitele a na možnostech firem, který podnik žáci navštíví. Žáci velmi rádi chodí do firem a podniků, kde se dozvídají praktické informace a seznamují se s různými druhy strojů a zařízení. Většině žáků tyto praktické ukázky pomáhají v teoretické výuce.

Graf č.33: Metody výuky ŽÁCI

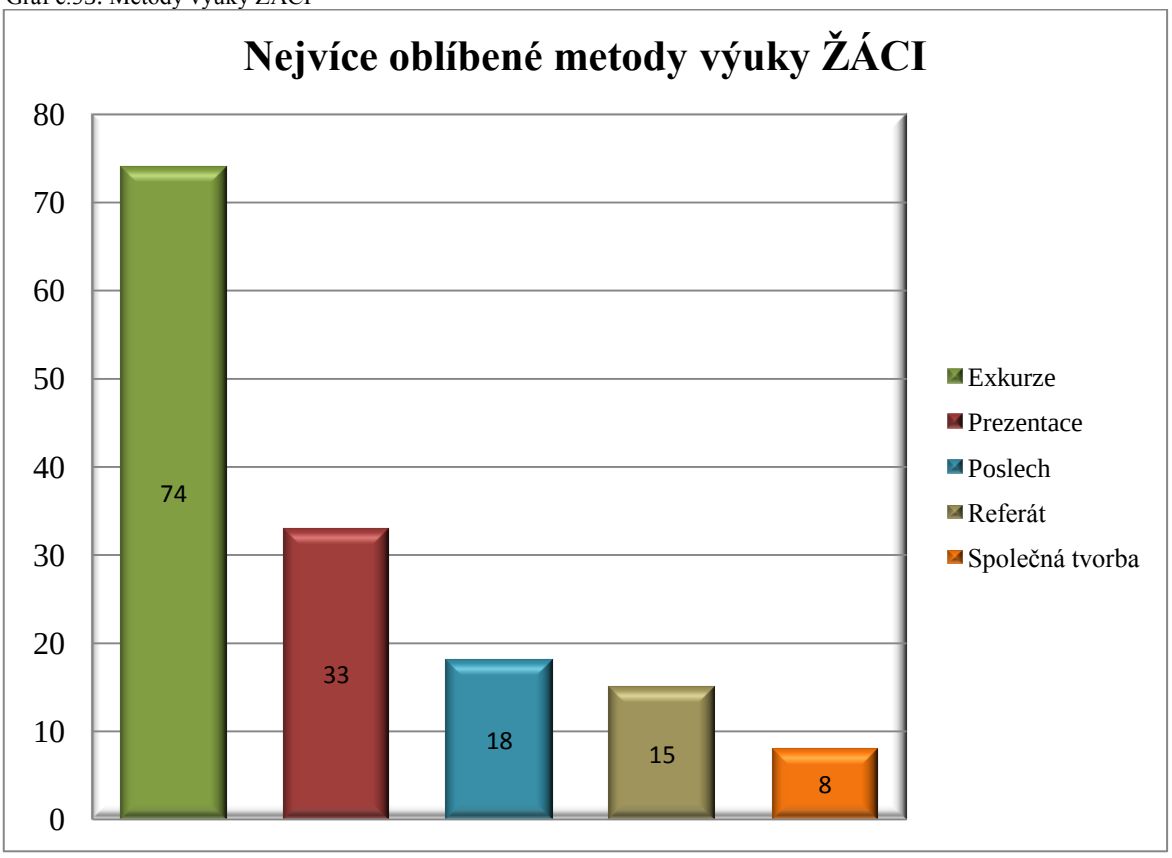

Zdroj: vlastní zpracování

Závěrem můžeme shrnout, že žáci vyhledávají takové metody výuky, které od nich vyžadují minimální činnost. Proto je nutné hledat ke vzdělávání společnou cestu žák- učitel.

4.6.3. Nejčastěji používané pomůcky

Ve druhé části dotazníku jsem u otázek číslo 2-4 zjišťovala výsledky používání učebních pomůcek. Z průzkumu vyplývá, že ve vyučovacích hodinách žáci nejčastěji používají standardní pomůcky, viz graf č. 34. V otevřené otázce, kterou pomůcku by nejraději ve výuce využívali, uváděli notebook. Většině žáků sociální situace nedovolí mít svůj vlastní počítač. Podle jejich názoru by jim velice ulehčil výuku.

Další pomůckou, se kterou by chtěli žáci více pracovat, jsou odborné nebo cizojazyčné časopisy. S časopisy pracují v hodinách cizích jazyků a pouze v některých odborných předmětech, kde vyhledávají zajímavosti svého oboru. Většina žáků

si z finančních důvodů, žádný časopis pravidelně nekupuje. Učitelé do vyučovacích hodin přináší své vlastní časopisy.

Předměty vyučované v multimediální učebně, žáci velmi vítají. Mnozí spatřují výuku v dané učebně jako pestřejší, srozumitelnější a zábavnější. Výsledky jsou zaznamenány v následujících grafech.

Graf č.34: Používané učební pomůcky ŽÁCI

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č.35: Využití multimediální učebny ŽÁCI

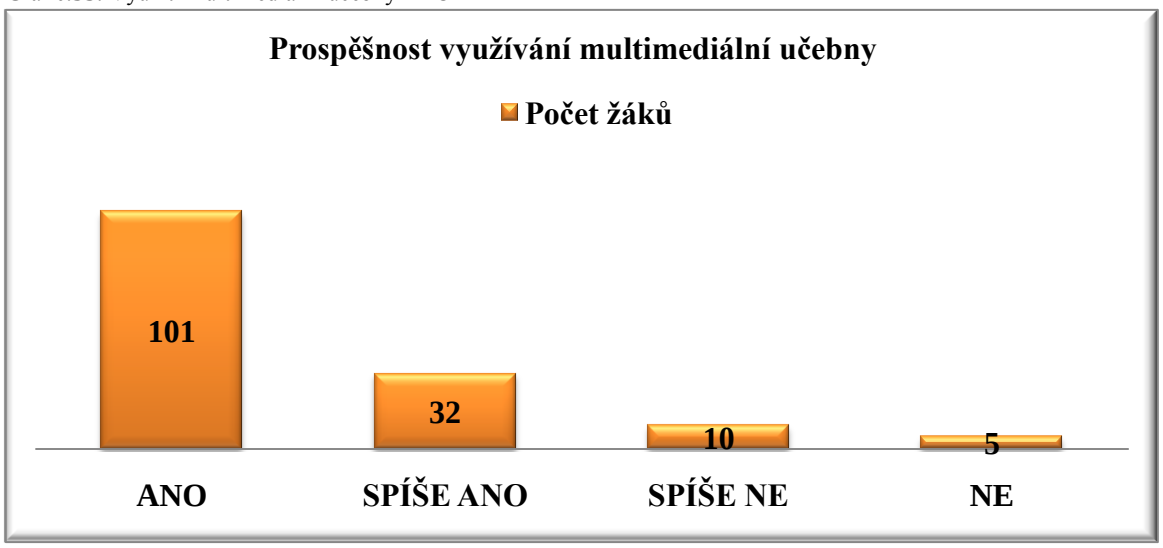

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č.36: Možnost využití notebooků ve výuce ŽÁCI

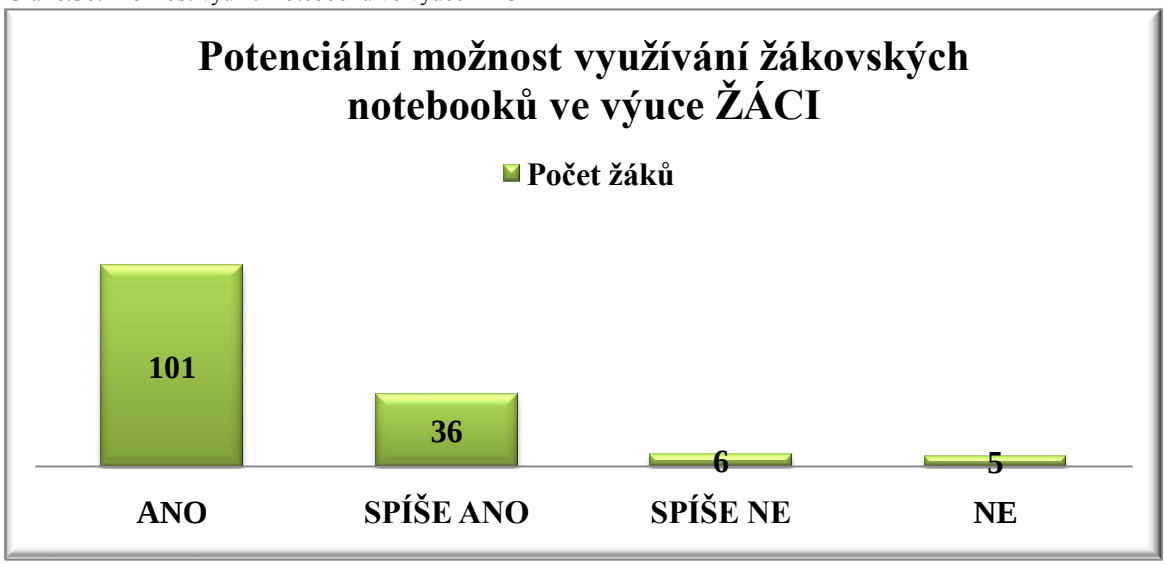

Zdroj: vlastní zpracování

Závěrem můžeme shrnout, že žákům vyhovuje ve výuce nejvíce moderní technika, jako je PC, CD přehrávač a další technické pomůcky. Proto je důležité, aby se učitel nepřetržitě zdokonaloval a učil, nejen nová fakta, ale prohluboval své znalosti v informačních technologiích.

4.6.4. Sociální prostředí

Žáci si nejvíce v dotazníku stěžovali a označili jako nejméně vyhovující prostředí odborného výcviku. Je zde špatné sociální zázemí např. nevyhovují šatny, sociální zařízení a sprchy. Některé dílny jsou zastaralé a v zimních měsících nedostatečně vytopeny. Občerstvení je nahrazeno automatem. Dalším vážným důvodem je vlakové spojení na odlehlé pracoviště odborného výcviku. Žáci musí využít tento druh dopravy, protože jiný není mimo auta k dispozici. Někteří žáci z finančních důvodů občas na pracoviště odborného výcviku nedorazí.

Doporučením je vytvořit kvalitní projekt a získat finanční prostředky na zlepšení sociálního a pracovního prostředí např. z Evropských fondů EU.

Graf č.37: Sociální prostředí ŽÁCI

Zdroj: vlastní zpracování

4.6.5. Motivační prvky

Ve čtvrté části dotazníku jsou zjišťovány prvky motivace. Jak žáci sami uvedli, nejvíce je motivuje příspěvek na dojíždění. Každé 3 měsíce je částka vyplacena a může dosáhnout výše, až na 600,- Kč. Proto si žáci dávají pozor na pozdní příchody a neomluvené absence.

Dalším motivačním prvkem je místo na parkování v areálu školy. Žáci, kteří vlastní řidičský průkaz mohou o místo na parkování požádat. Žádostem bývá vyhověno, pokud žák nemá např. opakované pozdní příchody, nevhodné chování, neomluvené absence. Při porušení těchto pravidel je mu parkovací místo zrušeno. V areálu školy je omezený počet parkovacích míst.

Na třetím místě se umístilo měsíční stipendium. Žáci, kteří mají nárok na stipendium, musí opět splňovat stanovená kritéria.

Pochvala žáky potěší a některým jedincům chybí, protože rodiče zapomínají.

Velmi šikovní a zruční žáci jsou doporučováni do firem na praxi. Odměnou žákům jsou finanční prostředky, pracovní zkušenosti a v některých případech i získání pracovního místa.

Motivační prvek nejlepší žák s finanční odměnou je pro žáky s výborným prospěchem - vyznamenání. Skokan roku s finanční odměnou je pro žáka, který dosáhl největšího prospěchového zlepšení - skoku.

Graf č.38: Motivační prvky ŽÁCI

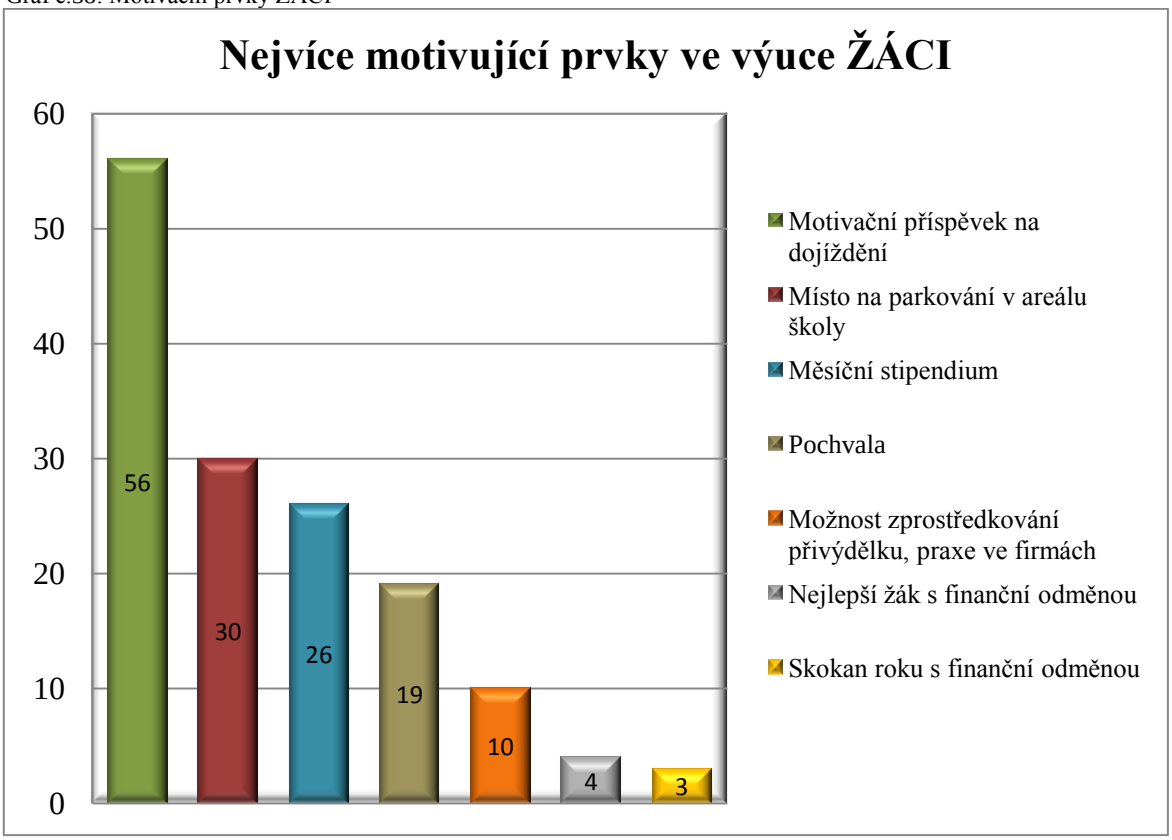

Zdroj: vlastní zpracování

Potvrdil se předpoklad, že motivační příspěvek na dojíždění je jedním z hlavních činitelů při přípravě žáků na výuku. Je v zájmu učitelů i celé školy, aby neustále sledovali přání a názory žáků a mohli prvky motivace měnit a přizpůsobit danému okamžiku.

Závěrem můžeme shrnout, že je nutné stále hledat podněty, jak přesvědčit žáky o nutnosti vzdělávání a vzbudit jejich zájem o vyučovací proces.

4.6.6. Koláč radosti

Na doplnění a odhalení zájmu dospívajících a k získání informací o určitém "žebříčku hodnot"jsem použila koláč radosti.

Tabulka č.8: Radost

Pořadí	Radost	Počet žáků
1.	Rodina	120
2.	Přátelé	112
3.	Peníze	87
4.	Zábava	80
5.	Přítel(kyně)	79

Zdroj: vlastní zpracování

Kruhovou plochu měl dotazovaný rozdělit, na pět nestejně velkých dílů podle toho, co mu v životě dělá největší radost. Tyto radosti měl do jednotlivých díků koláče napsat (viz příloha). Pro výzkumné účely byl nejdůležitější největší díl plochy.

Graf č.39: Koláč radosti ŽÁCI

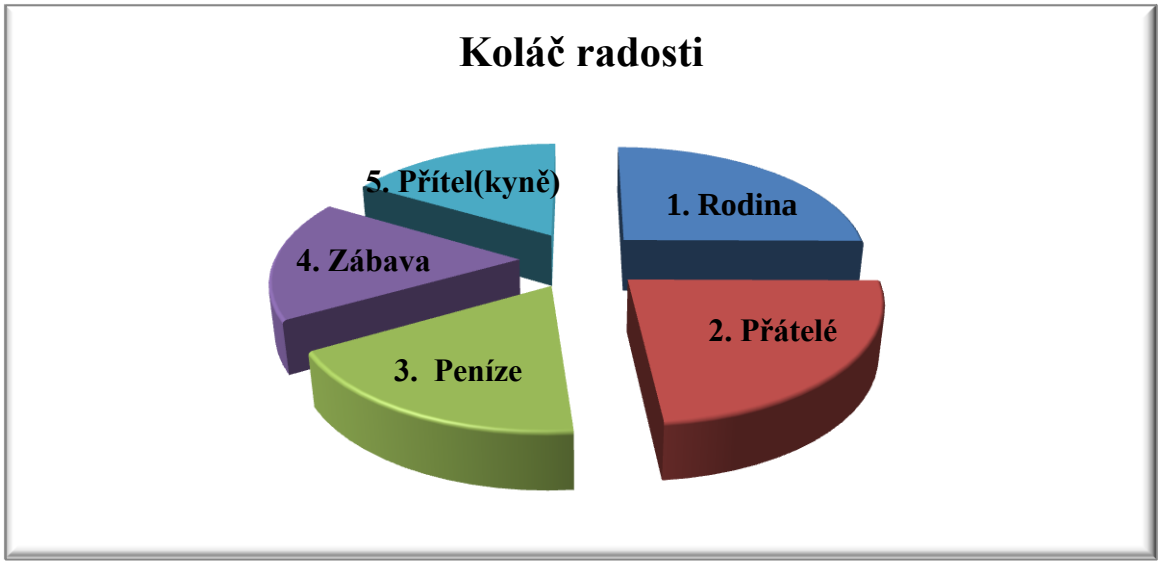

Zdroj: vlastní zpracování

Výsledky z koláče radosti jsou překvapující. Mladí lidé si uvědomují, že rodina a přátelé jsou v životě hnací silou. Dokazuje to, že některé hodnoty jsou stabilní a nedochází k jejich posunu z hlediska sociálního vývoje.

4.7. ZHODNOCENÍ, NÁVRHY NA ZLEPŠENÍ

Před zahájením výzkumného šetření jsem si stanovila tyto předpoklady,

1. respondenti - pedagogové používají převážně tradiční výukové metody

Předpoklad se potvrdil, všechny tři skupiny učitelů - všeobecných předmětů, odborných předmětů a odborného výcviku používají ve vyučovacím procesu tradiční klasické výukové metody.

2. respondenti - pedagogové učitelé všeobecně vzdělávacích předmětů málo využívají multimediální učebnu z důvodu složité a náročné přípravy

Předpoklad se potvrdil, učitelé jsou málo informováni v oblastech informačních a komunikačních technologií, málo ovládají prezentační software PC, kde jsou také kladeny vysoké nároky na přípravu.

3. respondenti - žáci motivační příspěvek poskytovaný krajem, hraje významnou roli při přípravě žáků na vyučování

Předpoklad se potvrdil, žáci o tento druh motivačního a zároveň finančního příspěvku projevují velký zájem. Pro některé je to jediná finanční možnost, se kterou mohou dle svého uvážení nakládat.

Návrhy na zlepšení

1. Je nezbytné přesvědčit a motivovat učitele, aby se zúčastnili kurzů, přednášek, besed, seminářů, kde zkušený přednášející názorně předvede účelnost používání aktivních metod výuky.

Pokud by finanční důvody nedovolily zúčastnit se školení, je možné uspořádat jednou za čtvrt roku tzn. "výukový den". Vybralo by se 10 učitelů a každý by vyučoval jinou učební metodou. Na dveřích třídy by byl nápis, jaká metoda se vyučuje a žáci, ale i učitelé by navštěvovali tyto třídy a hodnotili odlišnosti jednotlivých metod výuky. Žáci by se blíže seznámili s přípravou učitele na výuku, poznali by jiné metody výuky a rozdílnosti jednotlivých metod. Pedagogové by se mohli získat nové poznatky, nápady od svých kolegů. Prováděli by vzájemnou hospitaci.

2. Je nevyhnutelné prohlubovat a neustále získávat znalosti v oblasti informačních a komunikačních technologií.

3. Je nutné se ustavičně vzdělávat v oblastech nejen odborných, ale i pedagogicko-psychologických z důvodů růstu sociálních nerovností, klesající výkonnosti žáků a rostoucích poruch učení.

4. Posledním návrhem na zlepšení je vytrvalá motivace, nejenom učitel na žáka, ale i řídící pracovníci na učitele. Učitel motivuje, koordinuje, povzbuzuje a napomáhá žákovi při přípravě na budoucí povolání a k jeho uplatnění ve společenském životě. Řídící pracovníci by měli motivovat učitele v jeho náročné a systematické práci, nejen finančními prostředky, ale radou, vstřícností a dostatečnou spoluprácí.

5. ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo zjistit za pomoci dotazníkového šetření jaké metody výuky a prvky motivace, využívají učitelé na Střední škole stavební a technické v Ústí nad Labem.

Z poznatků teoretické části a nejrůznějších anket a průzkumů poslední doby je zřejmé, že české školství v mnoha důležitých aspektech za vyspělými státy zaostává, dokonce se podle mnohých ona zaostalost zvyšuje.

Z analýzy zjištěných poznatků se potvrdily předpoklady, které byly stanoveny před výzkumem. Výukové metody, které jsou na dané škole používány, podtrhují neatraktivitu a nepřitažlivost vyučovacích hodin. V drtivé většině učitelé používají tradiční model frontální výuky - zkoušení, výklad, zápis do sešitu, zopakování. Ve skupinách se učí minimálně, důraz je kladený na informace samotné, nikoliv na porozumění těmto informacím nebo jejich využití. Na druhou stranu je nutné zdůraznit, že z dotazníků je patrné, že převážná většina učitelů využívá všechny dostupné prvky motivace.

Řešením této nepříznivé situace by bylo vhodné uspořádat v rámci celé školy projektový výukový den. Při projektovém dnu, by se vybralo 10 učitelů a každý z nich by vyučoval odlišnou výukovou metodou a pomocí jiných učebních pomůcek. Třídy by byly označeny názvem metody, která se v dané třídě bude vyučovat. Žáci by během vyučovacího dne navštěvovali spolu s ostatními učiteli jednotlivé učebny, aby se seznámily s učebními metodami a s přípravou učitele na výuku. Učitelé, kteří by se žáky obcházeli třídy, by zaznamenávali názory a připomínky žáků, ale i nové informace, které získali vzájemnou hospitací u svých kolegů. Tento výukový den by se mohl opakovat během školního roku čtyřikrát, aby měl každý učitel možnost ukázat svou výukovou metodu.

Po skončení výukového dne by následoval anonymní dotazník, na jehož vyplnění by se podíleli nejen žáci, ale i učitelé. Dotazník by sloužil pro potřeby zpětné vazby, k posouzení smyslu a významu projektového dne.

Další variantou ke zlepšení kvality výuky je možnost oslovit kvalifikovaného přednášejícího, který se problémem výukových metod dlouhodobě zabývá. Záměrem je,

aby přesvědčil učitele o nutnosti a vhodnosti používání aktivních a moderních metod výuky.

Tento problém je nutné řešit a zdůraznit význam vzdělávání pro budoucí vývoj dalších generací.

Navrhovaný způsob na odstranění nedostatků nenese žádné náročné organizační ani finanční zatížení.

Střední škole stavební a technické v Ústí nad Labem byla předána kopie diplomové práce včetně navrhovaných způsobů řešení.

Svou práci bych zakončila konstatováním, že profese učitele není jednoduchá, naopak velmi náročná a komplikovaná. Učitel nemůže spoléhat na to, že dosažené znalosti a vědomosti získané studiem mu postačí po celou dobu jeho profesní kariéry. Je nucen k celoživotnímu vzdělávání. Možná i některé radikální změny v oblastech českého školství jako podpora učitelů a zkvalitnění výuky, mohou přinést očekávané výsledky.

6. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Knižní publikace

BEDRNOVÁ, Eva, NOVÝ, Ivan. *Psychologie a sociologie v řízení firmy: Cesty efektivního využití lidského potenciálu podniku*. 1. vyd. Praha: Prospektrum, 1994, 411s. ISBN 80-7175-010-7

DUDEK, Dalibor, KOTAL, Jaroslav. *Studium koordinátor školního vzdělávacího programu*. 1. vyd. Praha: Národní institut pro další vzdělávání, 2008, 68s. ISBN 978-80-86956-31-2

HRON, Jan. *Teorie řízení*. 4. vyd. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta, 2010, 135s. ISBN 978-80-213-0695-0

JŮVA, Vladimír senior a junior, *Stručné dějiny pedagogiky*. 6. rozšířené vyd. Brno: Paido, 2007, 91s. ISBN 978-80-7315-151-5

MAJEROVÁ, Eva, MAJER, Emerich. *Empirický výzkum v sociologii venkova a zemědělství část II*. 2. vyd. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta, 2009, 277s. ISBN 978-80-213-1698-0

MAŇÁK, Josef, ŠVEC, Vlastimil. *Výukové metody*. 1. vyd. Brno: Paido, 2003, 219s. ISBN 80-7315-039-5

NAKONEČNÝ, Milan. *Encyklopedie obecné psychologie*. 2. rozšířené vyd. Praha: Academia, 1997, 437s. ISBN 80-200-0625-7

NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace pracovního jednání*. 1. vyd. Praha: Management Press, 1992, 258s. ISBN 80-85603-01-2

PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování*. 5. vyd. Praha: Portál s.r.o., 2008, 380s. ISBN 978-80-7367-427-4

RŮŽIČKA, Jiří. *Řízení profesní kariéry zaměstnanců*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, fakulta Podnikohospodářská, 1993, 132s. ISBN 80-7079-531-X

SITNÁ, Dagmar. *Metody aktivního vyučování*. 1. vyd. Praha: Portál s.r.o., 2009, 150s. ISBN 978-80-7367-246-1

Internetové zdroje

Střední škola stavební a technická. Dostupný z WWW: http://www.stsul.cz/

Oficiální dokument

Výroční zpráva o činnosti školy předkládána v souladu s vyhláškou č.15/2005Sb ze dne 15. 10. 2010

Ústní a písemná sdělení

HVĚZDOVÁ, Jitka : Ústní sdělení. SŠST v Ústí nad Labem. 30. srpna 2010

PORADOVÁ, Alena : Ústní sdělení. SŠST v Ústí nad Labem. 16. srpna 2010

STRÁNSKÁ, Alena : Ústní sdělení. SŠST v Ústí nad Labem. 3. září 2010

ŠTEFL, Vítězslav : Písemná sdělení. SŠST v Ústí nad Labem. 10. ledna 2011

WEINERTOVÁ, Jaroslava : Písemná sdělení. SŠST v Ústí nad Labem. 7. března 2011

7. PŘÍLOHY

7.1. Seznam zkratek

UVP - učitelé všeobecných předmětů

UOP - učitelé odborných předmětů

UOV - učitelé odborného výcviku

SŠST - Střední škola stavební a technická

SPU - specifické poruchy učení

MŠMT - Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy

7.2. Seznam obrázků

obrázek č. 1 Střední škola stavební a technická 30

7.3. Seznam tabulek

tabulka č. 1 Ekonomické náklady studijních a učebních oborů 33

tabulka č. 2 Metody UVP 36

tabulka č. 3 Úprava učebních materiálů UVP 42

tabulka č. 4 Metody UOP 47

tabulka č. 5 Úprava učebních materiálů UOP 52

tabulka č. 6 Metody UOV 56

tabulka č. 7 Metody ŽÁCI 65

tabulka č. 8 Radost 71

7.4. Seznam grafů

graf č. 1 Genderové rozložení UVP 35

graf č. 2 Věkové rozložení UVP 35

graf č. 3 Metody výuky UVP 37

graf č. 4 Používané učební pomůcky UVP 39

graf č. 5 Využití multimediální učebny UVP 39

graf č. 6 Možnost využití notebooků ve výuce UVP 40

graf č. 7 Evaluace UVP 41

graf č. 8 Sociální prostředí UVP 42

graf č. 9 Motivační prvky UVP 44

graf č. 10 Odborná kvalifikace UVP 45

graf č. 11 Genderové rozložení UOP 46

graf č. 12 Věkové rozložení UOP 47

graf č. 13 Metody výuky UOP 48

graf č. 14 Používané učební pomůcky UOP 49

graf č. 15 Využití multimediální učebny UOP 50

graf č. 16 Možnost využití notebooků ve výuce UOP 50

graf č. 17 Evaluace UOP 51

graf č. 18 Sociální prostředí UOP 52

graf č. 19 Motivační prvky UOP 53

graf č. 20 Odborná kvalifikace UOP 54

graf č. 21 Genderové rozložení UOV 55

graf č. 22 Věkové rozložení UOV 56

graf č. 23 Metody výuky UOV 57

graf č. 24 Používané učební pomůcky UOP 58

graf č. 25 Využití multimediální učebny UOV 59

graf č. 26 Možnost využití notebooků ve výuce UOV 59

graf č. 27 Evaluace UOV 60

graf č. 28 Sociální prostředí UOV 61

graf č. 29 Motivační prvky UOV 62

graf č. 30 Odborná kvalifikace UOV 63

graf č. 31 Genderové rozložení ŽÁCI 64

graf č. 32 Věkové rozložení ŽÁCI 65

graf č. 33 Metody výuky ŽÁCI 66

graf č. 34 Používané učební pomůcky ŽÁCI 67

graf č. 35 Využití multimediální učebny ŽÁCI 67

graf č. 36 Možnost využití notebooků ve výuce ŽÁCI 68

graf č. 37 Sociální prostředí ŽÁCI 69

graf č. 38 Motivační prvky ŽÁCI 70

graf č. 39 Koláč radosti ŽÁCI 71

7.5. Vzor dotazníku

A. Dotazník - Učitelé

Dotazník je zaměřen na zjištění učebních metod ve výuce. Cílem je analyzovat, jaká škála metod se využívá při vyučování. Dotazník je anonymní. Odpověď zaškrtněte křížkem.

1. Zaškrtněte - pohlaví

□ Muž □ Žena

2. Zaškrtněte - povolání

□ učitel(ka) odborných předmětů

□ učitel(ka) všeobecně vzdělávacích předmětů

□ učitel odborného výcviku

3. Zaškrtněte - věk

□ 25 - 35

□ 36 - 46

□ 47 - 57

□ 58 a více

4. Z každé barevné skupiny, vyberte max. 3 metody, které používáte ve výuce. Kromě barvy fialové, kterou zaškrtnete nebo ne.

fialová

□ Portfolio

zelená

□ Brainstorming

□ Pokus (Experiment)

□ Poslech

□ Problemsolving (řešení problémových situací herního charakteru)

□ Rozbor

modrá

□ Herní projekty

□ Prezentace

□ Projekt

□ Referát

□ Ročníková práce

□ Samostatná tvorba

□ Seminární práce

□ Simulace

□ Společná tvorba

□ Sportovní hra

□ Tvůrčí psaní

□ Závěrečná práce

žlutá

□ Diktát

□ Dramatizace

□ Debata

□ Didaktická hra

□ Didaktický test

□ Diskuse

□ Konverzace

□ Laboratorní práce

□ Pohybová hra

□ Rozhovor

□ Samostatná četba

□ Sněhová koule

□ Soutěž v dovednostech

□ Výroba

oranžová

□ Demonstrační pokus

□ Exkurze

□ Heuristický rozhovor

□ Komunitní kruh

□ Myšlenkové mapování

□ Pozorování

□ Společná četba

□ Vycházka

□ Výklad

□Vysvětlení

červená

□ cvičení

□ prohlídka

□ soutěž vědomostní

5. Napište 5 metod, kterým dáváte přednost a z jakého důvodu.

-
-
-
-
-

Důvody:……
…….
…….
…….
…….
…….

6. Máte nějakou svou metodu, která se neobjevila ve výčtu metod? Pokud ano, uveďte název a stručnou charakteristiku metody.

Název:……..

Charakteristika:……
…….
…….
…….

7. Které učební pomůcky používáte ve vyučovacích hodinách? Zaškrtněte.

□ tabule
□ učebnice (učební text)
□ tabulky
□ diagramy
□ video, CD, projektory
□ fólie
□ obrázky
□ myšlenkové mapy
□ interaktivní tabule
□ interaktivní učebnice
● jiné……

…….

8. Chybí na škole, na pracovišti nějaká učební pomůcka, kterou byste rádi využili? Pokud ano, jaká: ……

……

9. Využíváte pro výuku multimediální učebnu?

□ ANO □ SPÍŠE ANO □ SPÍŠE NE □ NE

10. Vyhovovalo by Vám, kdyby žáci ve výuce používali notebook?

□ ANO □ SPÍŠE ANO □ SPÍŠE NE □ NE

11. Vnímáte ve výuce žáky s poruchovými vadami? Pokud ano, kolik % z celkové přípravy musíte změnit učební materiály?

…….%.....

12. Využíváte ve vyučovacím procesu evaluaci?

□ ANO □ SPÍŠE ANO □ SPÍŠE NE □ NE

13. Jak vnímáte sociální prostředí svého pracoviště?

□ VYHOVUJÍCÍ

□ SPÍŠE VYHOVUJÍCÍ

□ SPÍŠE NEVYHOVUJÍCÍ

□ NEVYHOVUJÍCÍ

14. Které motivační prvky využíváte ve výuce na vaší škole? Zaškrtněte.

□ pochvala

□ skokan roku s finanční odměnou

□ nejlepší žák s finanční odměnou

□ místo na parkování v areálu školy

□ motivační příspěvek na dojíždění

□ měsíční stipendium

● jiné……

…….

15. V případě možností zvyšujete si odbornou kvalifikaci? Pokud ano, zaškrtněte.

□ samostudium

□ akreditované semináře

□ akreditovaná školení

□ vzájemné hospitace

□ learningové kurzy

□ workshopy

□ zapojení do projektů neziskových organizací (Dobrovolnické centrum, Člověk v tísni…)

□ spolupráce s patrony (Policie ČR, Metrostav)

● jiné……..

……

16. Váš názor na danou problematiku, můžete cokoliv doplnit, okomentovat.

.....

……

……

B. Dotazník - Žáci

Dotazník je anonymní. Není žádná správná odpověď. Odpověď zaškrtni křížkem.

Ročník:…… Věk:…….

□ Muž □ Žena

1. Které metody výuky jsou vámi oblíbené? (max.5)

- vysvětlení
- rozbor
- výklad
- prezentace
- cvičení
- referát
- diskuse
- myšlenkové mapy
- konverzace
- poslech
- společná tvorba
- samostatná tvorba
- simulace
- soutěž v dovednostech
- exkurze
- rozhovor

● Vaše oblíbená metoda, která se neobjevila ve výčtu metod: ……

2. Které pomůcky v hodinách nejčastěji využíváte? (max. 5)

□ tabule
□ počítač
□ video, CD, dataprojektor
□ kopie textů
□ obrázky
□ názorné ukázky
□ učebnice
□ slovníky
□ diagramy
□ kalkulačka
□ myšlenkové mapy
□ časopisy

●Vaše nejčastěji používaná nebo oblíbená pomůcka:…….

3. Myslíte si, že je pro vás výuka v multimediální učebně prospěšná?

□ ANO □ SPÍŠE ANO □ SPÍŠE NE □ NE

4. Kdyby bylo povoleno používání notebooku ve výuce, využili byste této možnosti?

□ ANO □ SPÍŠE ANO □ SPÍŠE NE □ NE

5. Vyhovuje vám prostředí školy?

□ ANO □ SPÍŠE ANO □ SPÍŠE NE □ NE

Kde se vám nelíbí?

□ prostory školy □ třída □ pracoviště OV

6. Který z těchto motivačních prvků je pro vás nejzajímavější? (max.5)

□ pochvala

□ skokan roku s finanční odměnou

□ nejlepší žák s finanční odměnou

□ místo na parkování v areálu školy

□ motivační příspěvek na dojíždění

□ měsíční stipendium

□ možnost zprostředkování přivýdělku

8. Koláč radosti rozdělte na pět nestejně velkých dílů podle toho, co Vám v životě dělá největší radost. Do jednotlivých dílů koláče tyto radosti napište. Vyber z následujících možností:
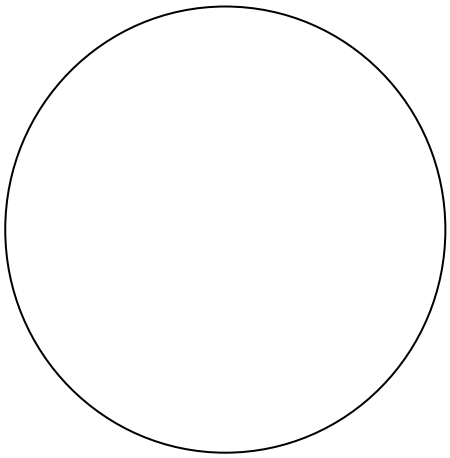
- rodina
- přítel(kyně)
- sebevzdělávání
- sport
- přátelé
- škola
- zábava
- peníze
- úspěch
- zvířata
- koníčky